

ปัญหาพิเศษ

ศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วม บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม
อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

THE ADAPTABILITY OF FARMERS IN FLOODED AREAS HATSAKAE
VILLAGE, THANGAM DISTRICT, PRACHINBURI PROVINCE

T143526

มัทธนา พัฒนพานิช
MANTHANA PATTANAPANID

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 143526
วันเดือนปี 10 มี.ค. 2559

b. 12800004
i.

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต(พัฒนาการเกษตร)
ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2559

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองปัญหาพิเศษ

หัวข้อปัญหาพิเศษ

ศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วม บ้านหาดสะแก
ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
THE ADAPTABILITY OF FARMERS IN FLOODED AREA
HATSAKAE VILLAGE, THANGAM DISTRICT, PRACHINBURI
PROVINCE

นักศึกษา

นางสาวมณฑนา พัฒนพานิช

รหัสประจำตัว

55040617

ปริญญา

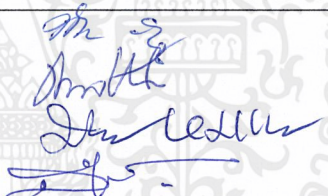
วิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขา

พัฒนาการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์

คณะกรรมการสอบปัญหาพิเศษ	ลายมือชื่อ
รศ.ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์ รศ.ดร.ปัญญา หมั่นเก็บ ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม	

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร
เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2559

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช

กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา)

หัวหน้าภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อปัญหาพิเศษ	ศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วม บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
นักศึกษา	นางสาวมณฑนา พัฒนพานิช
รหัสประจำตัว	55040617
ปริญญา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)
สาขา	พัฒนาการเกษตร
พ.ศ.	2559
อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ	ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วมบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประชากรเป้าหมาย คัดเลือกจากผู้ประสบปัญหาเรื่องการเกิดน้ำท่วมซ้ำซากจริง มีการแก้ปัญหาและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการทำนาจริง และประสบความสำเร็จจริง จำนวน 10 คน

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ได้รับผลกระทบที่เกิดกับนาข้าวของเกษตรกรนั้น มีหลักๆอยู่ 3 เรื่อง คือ 1) พันธุ์ข้าวดั้งเดิมที่เคยใช้ในพื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมเมื่อถูกน้ำท่วมเมื่อปี 2554 ก็ทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่นั่นหายไป 2) คุณภาพของน้ำที่เข้าท่วม เนื่องด้วยบริเวณต้นน้ำมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้น้ำที่ไหลมา มีสารปนเปื้อน เมื่อน้ำขังในแปลงนา น้ำจะเน่าเสียเร็วกว่าอดีต 3) โรคและแมลงศัตรูพืช เมื่อน้ำลดเป็นปกติก็จะมีโรคเกิดขึ้นในแปลงข้าว อย่างเช่นโรคขอบใบแห้ง และมีหนอนกอทำความเสียหายให้กับต้นข้าว ส่วนในเรื่องของการปรับตัว เกษตรกรเรียนรู้ และมีการปรับตัวในการทำนาโดยใช้พันธุ์ข้าวที่มีการปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ มีความทนน้ำ คือ ข้าวพันธุ์ กข 45 ในขั้นตอนการทำนาเกษตรกรไม่ได้มีการปรับแต่อย่างใดมีเพียงการเลื่อนระยะเวลาในการทำนาแต่ละรอบโดยจะสังเกตจากสภาพอากาศว่าฝนจะมาช่วงใด น้ำในแม่น้ำมีปริมาณมากหรือไม่ แล้วจึงจะเริ่มทำนาในรอบนั้น โดยเกษตรกรจะปรับเลื่อนช่วงการทำนาออกไปจากปกติโดยประมาณ 1 เดือน เรื่องการจัดการน้ำเกษตรกรได้เรียนรู้ที่จะปรับพื้นที่การเกษตรให้สามารถกักเก็บน้ำได้ หรือบางรายก็ใช้วิธีการขุดคลองส่งน้ำขนาดเล็กจากแม่น้ำปราจีนบุรีมาขังแปลงนาของตัวเอง หากในปีใดเกษตรกรทำนาได้เพียงรอบเดียว ในช่วงที่ว่างจากการทำนา เกษตรกรบางรายก็เลือกที่จะออกไปรับจ้างเพื่อเป็นรายได้เสริม แต่เกษตรกรบางส่วนที่มีอายุมากก็เลือกที่จะอยู่บ้านใช้เงินสะสมในการดำรงชีวิต และทางภาครัฐก็ให้การสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่นี้เป็นอย่างดี เช่น การนำโครงการสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าร่วมประเมินมาตรฐาน GAP แล้วยังมีการจัดอบรมเกษตรกรในพื้นที่อย่างเป็นระยะ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำชี้แนะ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหา ทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่ดี แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ปัญญา หมั่นเก็บ รศ.ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร และ ผศ.สือพงษ์ ลื่อนาม กรรมการ สอบหัวข้อและปัญหาพิเศษที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนข้อชี้แนะ จนในที่สุดทำให้ปัญหาพิเศษฉบับนี้ สำเร็จลงได้ ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดี ให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบคุณ นางสาวปัทมา แสงงาม นายกิตติพันธุ์ เหล่าเพชร และเกษตรกรทุกท่านในตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ที่ได้ให้การสนับสนุนวิจัยนี้

สุดท้ายต้องขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อนๆ ที่ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาจนกระทั่งสู่ความสำเร็จ ในวันนี้

มณฑลนา พัฒนพานิช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	I
กิตติกรรมประกาศ.....	II
สารบัญ.....	III
สารบัญตาราง.....	IV
สารบัญภาพ.....	V
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
1.4 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา.....	2
1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกร.....	3
2.2 ขั้นตอนการทำนา.....	5
2.3 ผลกระทบต่อการปลูกข้าวในสภาพน้ำท่วมขัง.....	7
2.4 บริบทบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.....	9
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 ประชากรเป้าหมาย.....	13
3.2 เครื่องมือ.....	13
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	14
3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	14
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนاب้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.....	15
4.2 การปรับตัวของเกษตรกรหลังได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.....	17
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	22
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	24
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	25
บรรณานุกรม.....	26
ภาคผนวก.....	28
ประวัติผู้วิจัย.....	34

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ระดับน้ำที่ส่งผลกระทบต่อต้นข้าว.....	7
3.1 เครื่องมือการเก็บข้อมูล.....	14
4.1 ปฏิทินการทำนา.....	19

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนที่ชุมชน.....	10
4.1	สถานการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2557.....	15
4.2	ต้นข้าวที่เป็นโรคขอบใบแห้ง.....	16
4.3	ข้าวพันธุ์ กข45.....	18

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

1.1 ความสำคัญของปัญหา (Statement of the problem)

ในปัจจุบันโลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีการพัฒนานวัตกรรมขึ้นเรื่อยๆ จนได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดสภาวะเสื่อมโทรม ปริมาณป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งปัญหาที่ตามมา คือ ฤดูกาลที่เกิดความแปรปรวน ภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น สภาวะเรือนกระจก ไฟป่า พายุลูกเห็บ รวมถึงน้ำท่วม ซึ่งภัยน้ำท่วมนั้นเป็นอีกอุปสรรคหนึ่งสร้างผลกระทบให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะชนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยกลุ่มสถิติการเกษตร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักสถิติสังคม (2556) ได้จัดทำสำมะโนการเกษตร โดยออกสัมภาษณ์ผู้ถือครองทำการเกษตรทุกคนทั่วประเทศ ในเดือนพฤษภาคม 2556 ได้ข้อสรุปว่า ประเทศไทยมีผู้ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น ณ วันทำสำมะโน (1 พฤษภาคม 2556) 5.9 ล้านราย (ร้อยละ 25.9 ของครัวเรือนทั่วประเทศ) มีเนื้อที่ถือครอง ทำการเกษตรทั้งสิ้น 114.6 ล้านไร่ (เฉลี่ย 19.4 ไร่/ราย) โดยจากเกษตรกรทั้งหมด 5.9 ล้านรายนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.4) เป็นเกษตรกรที่เพาะปลูกพืช ซึ่งก็จะแยกออกเป็นเกษตรกรที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว (80.0%) และเกษตรผสมผสาน (19.9%) และจากรายงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน (2558) รายงานว่าประเทศไทยมีพื้นที่ทำนาประมาณ 80 ล้านไร่ โดยแยกเป็นนาปี 65 ล้านไร่ นาปรัง 15 ล้านไร่ แล้วยังนอกจากประชาชนในประเทศไทยจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักแล้ว ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นสินค้าหลักด้วย ดังนั้นหากเกิดภัยน้ำท่วมก็จะเป็นเหตุที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตต่างๆ ได้

จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ทำนาทั้งหมด 613,504 ไร่แล้วเป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาน้ำท่วมค่อนข้างบ่อยเพราะมีสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นพื้นที่ลาดเทไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทิศเหนือเป็นภูเขา ตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่ม และจังหวัดปราจีนบุรีมีแม่น้ำปราจีนบุรีที่เกิดจากลุ่มน้ำสาขาหลายสายไหลมารวมกัน โดยไหลผ่านเขตอำเภอ กบินทร์บุรี อำเภอสรีมหาโพธิ และอำเภอเมืองปราจีนบุรี ไปรวมกับแม่น้ำนครนายก ที่ตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง แล้วจึงรวมเป็นแม่น้ำบางปะกง (กรมการข้าว. 2553) โดยการขึ้นลงของระดับน้ำนั้นขึ้นอยู่กับลมมรสุม และอิทธิพลของระดับน้ำทะเล หากปีไหนมีฝนตกชุก ปริมาณน้ำฝนมีจำนวนมากก็จะส่งผลให้น้ำไหลป่าล้นตลิ่งเข้าท่วมบริเวณที่ราบลุ่มของจังหวัดปราจีนบุรี แล้วในพื้นที่ชุมชนบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาในพื้นที่นี้จำนวนหนึ่ง แล้วพื้นที่นี้ยังเป็นพื้นที่ที่เกิดภัยน้ำท่วมซ้ำซาก โดยแต่ละครั้งที่เกิดน้ำท่วมนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นก็แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ที่ระดับน้ำที่เข้าท่วมในแต่ละปี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วม บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยจะทำการศึกษาจากกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหาดสะแก และได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพราะเกษตรกรในพื้นที่นี้ล้วนประสบปัญหาน้ำท่วมด้วยกันทั้งสิ้น แต่เกษตรกรเหล่านี้ยังสามารถดำรงอาชีพการทำนาได้อย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อเนื่องเป็นเวลานาน และยังสามารถทำนาให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อทราบถึงการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม ว่ามีการปรับตัวอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อื่นๆต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of the study)

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนาของชาวนา บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของชาวนาหลังได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Significance of the Study)

ผลการศึกษาที่ได้ จะเป็นข้อมูลให้เกษตรกรในพื้นที่ได้ทราบสถานการณ์ และสามารถเตรียมตัวรับมือกับภัยน้ำท่วมได้ ตลอดจนการปรับตัวในพื้นที่นี้ยังอาจจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ

1.4 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา (Scope and Limitation)

ขอบเขตเชิงพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพื้นที่บ้านหาดสะแก หมู่ 9 ตำบลท่างาม อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตเชิงเนื้อหา ศึกษาผลกระทบที่เกิดกับพื้นที่ทำนาของเกษตรกร และการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อได้รับผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วม

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าว และเป็นสมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี

การปรับตัวของเกษตรกร หมายถึง การปรับตัวในทุกด้าน เพื่อรับมือกับปัญหาการเกิดน้ำท่วม หรือเพื่อดำรงชีวิตให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเป็นสุข

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกร
2. ขั้นตอนการทำนา
3. ผลกระทบต่อการปลูกข้าวในสภาพน้ำท่วมขัง
4. บริบทบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกร

1.1 ความหมายของการปรับตัว

สิริมา แทนนิล (2556) ได้อ้างถึงผู้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้มากมาย โดยมีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้หลายท่าน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2536) ได้กล่าวว่า การปรับตัวเป็นกิจกรรมสำคัญของชีวิตซึ่งการปรับตัวของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นและสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่บุคคลนั้นกำลังเผชิญอยู่ การดำเนินชีวิตของคนเราย่อมต้องมีอุปสรรคมาขัดขวาง จึงทำให้เกิดความเครียดขึ้น จำต้องพยายามที่จะปลดปล่อยความเครียดเหล่านั้นออกไป เพื่อเป็นการรักษาสุขภาพสมดุลของชีวิตไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลเกิดการปรับปรุงพฤติกรรมของตนที่เรียกว่า “การปรับตัว”

สุชา จันทร์เอม (2536) ให้คำจำกัดความของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวหมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขา มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัวรอบเท่าที่เขาดำรงชีวิตอยู่ มนุษย์ต้องแก้ปัญหาเพื่อความสำเร็จในการทำงานเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพและเพื่อสนองความต้องการทั้งกาย จิตใจ และสังคม

มนัส สุวรรณ (2539) เมื่อมีภัยธรรมชาติหรือมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ก็ตาม สิ่งมีชีวิตบางอย่างสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ ในขณะที่บางชนิดไม่สามารถกระทำได้ การปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตนี้เรียกว่า “การปรับตัว”

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

สิริมา แทนนิล (2556) ได้อ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของ พิษย์ ประเสริฐสินธุ์ (2527) ที่ได้ให้แนวคิดการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องปรับตัวให้มีความสุขสอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีชีวิตรอดและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ความสำคัญและความจำเป็นของการปรับตัว เกิดจากความจำเป็นและหลายประการในการดำรงชีวิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือ ความจำเป็นทางด้านปัจจัย 4 และจำเป็นต่อการอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่ตนเองปรารถนาและต้องการนอกจากนี้สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ต่างๆ เป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่าง นอกเหนือจากความต้องการทางร่างกายและสรีระอีกด้วย ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทุกคนต้องการความอบอุ่น ปลอดภัย ความรัก การได้รับความยกย่องนับถือและความสำเร็จ เป็นต้น ความต้องการทั้งหลายเหล่านี้ เป็นแรงขับที่กระตุ้นให้คนเราดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนาและหากทุกคนสามารถได้ทุกสิ่งสมหวังที่ใจต้องการและเรียกร้องแล้ว ปัญหาต่างๆ ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นได้ แต่ในชีวิตของคนเราหาได้เป็นเช่นนี้ไม่ ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อทุกคนไม่อาจได้รับการตอบสนองความต้องการทุกอย่างได้ดังใจปรารถนา ความรู้สึกขัดแย้ง ความผิดหวัง ความรู้สึกสับสน ความว้าวุ่นใจ ความเคร่งเครียดอันเกิดจากปัญหา และอุปสรรคย่อมเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเคร่งเครียดกดดันภายในจิตใจหรือความคับข้องใจ ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข ฉะนั้นคนเราจึงจำเป็นต้องรู้จักการปรับตัวเพื่อผ่อนคลาย และบรรเทาความกดดันภายในจิตใจให้บรรเทาเบาบางลง และช่วยรักษาคุณภาพของชีวิตไว้

ในชีวิตประจำวันบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือเกิดจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สิ่งดังกล่าวนี้จะรบกวนคุณภาพของบุคคลเป็นเหตุให้บุคคลต้องปรับเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชีวิต โดยธรรมชาติของการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้ และเผชิญกับปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่รบกวนทำให้เกิดความคับข้องใจ ขัดแย้ง วิตกกังวล เป็นผลให้บุคคลมีความตึงเครียดทางจิตใจและอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยธรรมชาติมนุษย์พยายามที่จะรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจและอารมณ์ด้วยตนเอง เพื่อสภาพความสมดุลหรือสุขสบายให้มากที่สุด วิธีการที่ใช้เพื่อผ่อนคลายหรือลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นอาจเป็นในรูปปฏิกริยาหรือความคิด ทุกอย่างจัดว่าเป็นการปรับตัวทั้งสิ้น (พิชัย ประเสริฐสินธุ์, 2527)

1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกษตรกร

วิทยา เต่าสา (2552) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรต้องมีการปรับตัวคือ ปัจจัยด้านลักษณะภูมิอากาศ ได้แก่ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความชื้นในดิน ความยาวนานของฤดูกาลระยะเวลาของการเกิดปรากฏการณ์ที่ผิดปกติทางสภาพภูมิอากาศ เช่น ฝนตกหนัก การเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง ความยาวนานของช่วงฤดูหนาว และสภาวะแห้งแล้ง เป็นต้น ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจนั้นประกอบไปด้วย แหล่งเงินทุน ราคาผลผลิต ต้นทุนในการผลิต และการได้รับแรงสนับสนุนจากรัฐบาล ด้วยการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร แหล่งทุนที่เกษตรกรสามารถกู้ยืมมาทำการลงทุน โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้การค้ำประกันและให้เครดิตแก่เกษตรกรเพื่อให้สามารถกู้เงินล่วงหน้าเพื่อมาใช้ในการเกษตรได้ ส่วนปัจจัยด้านสภาพสังคมก็จะประกอบไปด้วยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขทางการตลาด สภาพครอบครัวและลักษณะของประชากร เช่น การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร เพราะคนสมัยผันตัวไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ และในบางช่วงเวลาเกษตรกรได้รับผลกระทบจากการเจริญก้าวหน้าของโลก มนุษย์มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ฟุ่มเฟือยส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับโลกปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ขั้นตอนการทำนา

การทำนา หมายถึง การปลูกข้าวและการดูแลรักษาต้นข้าวในนา ตั้งแต่ปลูกไปจนถึงเก็บเกี่ยว การปลูกข้าวในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันไปตามสภาพของดินฟ้าอากาศ และสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ในแหล่งที่ต้องอาศัยน้ำจากฝนเพียงอย่างเดียว ก็ต้องกะระยะเวลาการปลูกข้าวให้เหมาะสมกับช่วงที่มีฝนตกสม่ำเสมอ และเก็บเกี่ยวในช่วงที่ฤดูฝนหมดพอดี เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีสภาพดินฟ้าอากาศที่แตกต่างกัน โดยมีขั้นตอนการทำงานหลักๆ ดังนี้

2.1 การเตรียมพันธุ์ข้าว

เมื่อนำเมล็ดข้าวไปเพาะในแปลง โดยแช่น้ำนานประมาณ 1-2 ชั่วโมง แล้วนำเมล็ดขึ้นจากน้ำ และเก็บไว้ในที่ที่มีความชื้นสูงเมล็ดจะงอกภายใน 48 ชั่วโมง จึงนำเมล็ดที่เริ่มงอกเหล่านี้ไปปลูกในดินที่เปียก ส่วนที่เป็นรากจะเจริญเติบโตลึกลงไปในดิน ส่วนที่เป็นยอดก็จะสูงขึ้นเหนือผิวดินแล้วเปลี่ยนเป็นใบ ต้นข้าวเล็กๆนี้เรียกว่า ต้นกล้า หลังจากต้นกล้ามีอายุ ประมาณ 40 วัน จะมีหน่อใหม่เกิดขึ้นโดยเจริญเติบโตออกจากตา บริเวณโคนต้น ต้นกล้าแต่ละต้นสามารถแตกหน่อใหม่ประมาณ 5 - 15 หน่อทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าว ระยะปลูก และความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่หน่อต้นกล้าให้รวงข้าวหนึ่งรวง แต่รวงข้าวมีเมล็ดข้าวประมาณ 100-200 เมล็ด โดยปกติต้นข้าวที่โตเต็มที่แล้วจะมีความสูงจากพื้นดินถึงปลายรวงที่สูงที่สุดประมาณ 100-200 เซนติเมตรซึ่งแตกต่างไปตามพันธุ์ข้าวตลอดจนถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและความลึกของน้ำ

2.2 การปลูกข้าว

วิธีการปลูกข้าวหรือการทำนาในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 วิธี ดังนี้

2.2.1 การปลูกข้าวไร่ หมายถึง การปลูกข้าวบนที่ดอนไม่มีน้ำขังในพื้นที่ปลูกชนิดของข้าวที่ปลูกเรียกว่า ข้าวไร่ พื้นที่ดอนส่วนมาก เช่น ภูเขา มักจะไม่มีระดับ คือ สูงๆต่ำๆ จึงไม่สามารถไถเตรียมดิน และปรับระดับดินได้ง่ายๆ เหมือนกับพื้นที่ราบ เพราะฉะนั้นชาวนามักปลูกข้าวแบบหยอด โดยขั้นแรกทำการตัดหญ้าและต้นไม้ออก แล้วจึงทำความสะอาดพื้นที่ที่จะปลูก แล้วใช้หลักไม้ปลายแหลมเจาะดินเป็นหลุม ปกติจะต้องหยอดพันธุ์ข้าวทันทีหลังจากที่เจาะหลุม และหลังจากหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วจะใช้เท้ากลบดินปากหลุม เมื่อฝนตกหรือเมื่อเมล็ดได้รับความชื้นจากดิน เมล็ดจะงอกและเจริญเติบโตเป็นต้นข้าว เนื่องจากที่ดอนไม่มีน้ำขังและไม่มีการชลประทาน การปลูกข้าวไร่จึงต้องใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียว พื้นที่ปลูกข้าวไร่จะแห้งและขาดน้ำทันทีเมื่อสิ้นหน้าฝน ดังนั้นการปลูกข้าวไร่จึงต้องใช้พันธุ์ที่มีอายุเบา โดยปลูกในต้นฤดูฝนและแก่เก็บเกี่ยวได้ในปลายฤดูฝน ดังนั้นการปลูกข้าวไร่ ชาวนาจะต้องหมั่นกำจัดวัชพืช เพราะที่ดอนมักจะมีวัชพืชมากกว่าที่ลุ่ม พื้นที่ที่ปลูกข้าวไร่ในประเทศไทยมีจำนวนน้อยและปลูกมากในภาคเหนือและภาคใต้ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางปลูกข้าวไร่น้อยมาก

2.2.2 การปลูกข้าวนาดำ หรือเรียกว่า การปักดำ ซึ่งวิธีการปลูกแบ่งเป็นสองตอน ตอนแรกได้แก่การตกกล้าในแปลงขนาดเล็ก และตอนที่สองได้แก่การถอนต้นกล้านำไปปักดินในนาผืนที่ใหญ่ ดังนั้น การปลูกแบบปักดำอาจเรียกว่า Indirect Seeding ซึ่งต้องเตรียมดินที่ดีกว่าการปลูกข้าวไร่ ซึ่งมีการไถตะ การไถแปร และการคราด ปกติการไถและคราดในนาดำมักจะใช้แรงวัวควายหรือแทรกเตอร์ขนาดเล็กที่เรียกว่า ควายเหล็ก หรือไถยนต์เดินตาม ทั้งนี้เป็นเพราะพื้นที่นาดำมีคันนาแบ่งกันออกเป็นแปลงเล็กๆ ขนาดแปลงละ 1 ไร่ หรือเล็กกว่า คันนามีไว้เพื่อกักเก็บน้ำ ปล่อน้ำทิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแปลงนา นาดำจึงมีการบังคับน้ำในนาไว้ได้บ้างพอสมควร การไถตะ หมายถึง การไถครั้งแรกเพื่อทำลายวัชพืชในนาและพลิกกลับหน้าดิน แล้วปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ จึงทำการไถแปรซึ่งหมายถึงการไถตัดกับรอยไถตะ การไถแปรอาจไถมากกว่าหนึ่งครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับน้ำในนาตลอดจนถึงชนิดและปริมาณของวัชพืช เมื่อไถแปรแล้วทำการคราดได้ทันที การคราดก็คือการคราดเอาวัชพืชออกจากผืนนา และปรับพื้นที่นาให้ได้ระดับเป็นที่ราบเสมอกัน ด้วยพื้นที่นาที่มีระดับเป็นที่ราบจะทำให้ต้นข้าวได้รับน้ำเท่าๆกัน และสะดวกต่อการไถน้ำเข้าออก

การตกกล้า หมายถึง การนำเมล็ดหวานในไห่อก ใช้เวลาประมาณ 25-30 วัน นับจากวันหวานเมล็ดจะเจริญเติบโตเป็นต้นกล้าที่มีขนาดโตพอที่จะถอนนำไปปักดำได้

การปักดำ คือการนำต้นกล้าที่ถอนขึ้นจากแปลงแล้วมัดรวมกันเป็นมัดๆ จะต้องสลัดดินโคลนที่รากออก แล้วนำไปปักดำในพื้นที่นาที่ได้เตรียมไว้ ถ้าต้นกล้าสูงมากก็ตัดปลายใบทิ้ง พื้นที่นาที่ใช้ปักดำควรมีน้ำขังอยู่ประมาณ 5-10 เซนติเมตร เพราะต้นข้าวอาจถูกลมพัดจนพับลงได้เมื่อนานั้นไม่มีน้ำขังอยู่เลย ถ้าระดับน้ำในนั้นลึกมากต้นข้าวที่ปักดำอาจจมน้ำในระยะแรก และ ข้าวจะต้องยึดต้นมากกว่าปกติ จนผลให้แตกกอน้อย การปักดำที่ได้ผลผลิตสูงจะต้องปักดำให้เป็นแถวเป็นแนว และมีระยะห่างระหว่างกอมากพอสมควร

2.2.3 การปลูกข้าวนาหว่าน เป็นการปลูกข้าวโดยเอาเมล็ดพันธุ์หวานลงในพื้นที่นาที่ไถเตรียมไว้โดยตรง ซึ่งเรียกว่า Direct Seeding การเตรียมดินก็คือการไถตะและไถแปร ชาวนาจะเริ่มไถนาสำหรับปลูกข้าวนาหว่านตั้งแต่เดือนเมษายน เนื่องจากพื้นที่นาสำหรับปลูกข้าวนาหว่านไม่มีคันนาทั้งนี้จึงสะดวกแก่การไถด้วยแทรกเตอร์ขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามยังมีชาวนาจำนวนมากใช้แรงงานวัวและควายไถนา การปลูกข้าวนาหว่านมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การหว่านสำรวย การหว่านคราดกลบหรือไถกลบ การหว่านหลังซีไถ และการหว่านน้ำตม การหว่านสำรวย การหว่านวิธีนี้ชาวนาจะหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ยังไม่ได้เพาะในไห่อกลงในพื้นที่นาเตรียมดินโดยการไถตะ และไถแปรไว้แล้วโดยตรง เมล็ดพันธุ์ที่หว่านลงไปตกลงอยู่ในซอกกระหว่างก้อนดินและรอยไถ เมื่อฝนตกพื้นดินเปียกและเมล็ดได้รับความชื้นเมล็ดข้าวจะงอกเป็นต้นกล้า การหว่านวิธีนี้ใช้เฉพาะท้องที่ซึ่งดินมีความชื้นพออยู่แล้วการหว่านคราดกลบหรือไถกลบ ชาวนาจะทำการไถตะและไถแปร แล้วจึงนำเมล็ดที่ยังไม่ได้เพาะ ในไห่อกหว่านลงไปทันทีแล้วคราด หรือไถเพื่อกลบเมล็ดที่หว่านลงไปอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากดินมีความชื้นอยู่แล้วเมล็ดจะเริ่มงอกทันทีหลังจากหว่านลงดิน การตั้งตัวของต้นกล้าจะตั้งตัวดีกว่าการหว่านสำรวย เพราะเมล็ดที่หว่านถูกกลบฝังลึกลงในดินการหว่านน้ำตม การหว่านแบบนี้นิยมใช้ในพื้นที่ที่มีน้ำขังประมาณ 3-5 เซนติเมตร และพื้นที่นาเป็นผืนใหญ่ขนาดประมาณ 1-2 ไร่มีคันนาทั้งนี้เป็นแปลงการเตรียมดินทำเหมือนกับการเตรียมดินสำหรับนาดำ ซึ่งมีการไถตะ ไถแปร และคราดเพื่อเก็บวัชพืชออกจากพื้นนาแล้วจึงทิ้งให้ดินตกตะกอนจนเห็นว่ามีน้ำใส จึงนำเมล็ดพันธุ์ที่เพาะในไห่อกแล้วหว่านลงนาและไถน้ำออก เมล็ดจะเจริญเติบโตเป็นต้นข้าวและเจริญเติบโตอย่างข้าวอื่นๆ ตามปกติ การหว่านแบบนี้นิยมทำกันในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ทำการปลูกข้าวนาปรัง

2.3 การดูแลรักษา

ในระหว่างการเจริญเติบโตของต้นข้าว ตั้งแต่การหยอดเมล็ด การหว่านเมล็ด การปักดำต้นข้าวต้องการน้ำและปุ๋ยสำหรับการเจริญเติบโต ในระหว่างนี้ต้นข้าวอาจถูกโรคและแมลงศัตรูข้าวหลายชนิดเข้าทำลายต้นข้าว โดยทำให้ต้นข้าวแห้งตายหรือผลผลิตต่ำและคุณภาพเมล็ดไม่ได้มาตรฐาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพาะฉะนั้นนอกจากจะมีวิธีการปลูกที่ดีแล้วจะต้องมีวิธีการดูแลที่ต่อกด้วย ทั้งการกำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย และพ่นยาเคมี เพื่อป้องกันและกำจัดโรคแมลงศัตรูที่อาจเกิดระบาดขึ้นได้

2.4 การเก็บเกี่ยว

สามารถทำได้ในสัปดาห์ที่สี่หลังจากข้าวออกดอกแล้วประมาณ 28-30 วัน ขาวนาภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางใช้เกี่ยวสำหรับเกี่ยวข้าวที่ละหลายๆ รวง ส่วนขาวนาภาคใต้ ใช้แกระสำหรับเกี่ยวข้าวที่ละรวง เกี่ยวที่ใช้เกี่ยวข้าวมี 2 ชนิด ได้แก่ เกี่ยวนาสวน และเกี่ยวนาเมือง เกี่ยวนาสวนเป็นเกี่ยวกว้าง ใช้สำหรับเกี่ยวข้าวนาสวนที่ปลูกไว้แบบปักดำ ส่วนเกี่ยวนาเมืองเป็นเกี่ยววงแคบและมีด้ามยาวกว่าเกี่ยวนาสวน เกี่ยวนาเมืองใช้เกี่ยวข้าวนาเมืองที่ปลูกไว้แบบหว่าน ข้าวที่เกี่ยวข้องด้วยเกี่ยวไม่จำเป็นต้องมีคอรวงยาว เพราะข้าวที่ถูกเกี่ยวมาจะถูกมัดเป็นกำๆ ส่วนข้าวที่เกี่ยวข้องด้วยเกี่ยวจำเป็นต้องมีคอรวงยาวเพราะขาวนาต้องเกี่ยวรวงที่ละรวงแล้วมัดเป็นกำๆ ข้าวที่เกี่ยวข้องด้วยเกี่ยวขาวนาจะเก็บไว้ในยุ้งฉางซึ่งโปร่ง มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และจะทำการนวดเมื่อต้องการขายหรือต้องการสีเป็นข้าวสาร ข้าวที่เกี่ยวข้องด้วยเกี่ยวซึ่งปลูกไว้แบบปักดำ ขาวนาจะทิ้งไว้ในนาบนตอซึ่งเพื่อตากแดดให้แห้งเป็นเวลา 3-5 วัน สำหรับข้าวที่ปลูกแบบหว่านพื้นที่นาจะแห้งในระยะเก็บเกี่ยวข้าวจึงแห้งก่อนเก็บเกี่ยว ข้าวที่เกี่ยวข้องแล้วจะถูกกองทิ้งไว้บนพื้นที่นาเป็นรูปต่างๆ กันเป็นเวลา 5-7 วัน เช่น รูปสามเหลี่ยม แล้วจึงนำมาที่ลานนวด ข้าวที่นวดแล้วจะถูกนำไปเก็บในยุ้งฉางหรือส่งไปขายที่โรงสีทันทีก็ได้ (โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์, 2553)

3. ผลกระทบต่อการปลูกข้าวในสภาพน้ำท่วมขัง

ปัญหาการเกิดน้ำท่วมขังในนาข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับต้นข้าวขึ้นอยู่กับระดับน้ำที่ท่วมต้นข้าว ลักษณะของน้ำที่ท่วมขัง และระยะเวลาที่น้ำขังอยู่ในนา จะมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของข้าว ดังนี้ (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 ระดับน้ำที่ส่งผลกระทบต่อต้นข้าว

ระดับน้ำที่เข้าท่วม	ลักษณะของน้ำ	ระยะเวลาที่เข้าท่วม	ผลกระทบต่อข้าว
1. น้ำท่วมไม่มีดินต้นข้าวมีส่วนของต้นข้าวโผล่พ้นผิวน้ำมากกว่า 30 ซม.	น้ำใส หรือน้ำขุ่น	ต้นข้าวอยู่ได้ในสภาพน้ำขัง	ต้นข้าวยังสามารถเจริญเติบโตได้ตามปกติ
2. น้ำท่วมไม่มีดินต้นข้าวมีส่วนของต้นข้าวโผล่พ้นผิวน้ำน้อยกว่า 30 ซม.	น้ำขุ่นและลักษณะน้ำนิ่ง	น้ำแช่อยู่ไม่ครบเกิน 2-3 สัปดาห์	ถ้าระยะเวลานาน ต้นข้าวจะชะงักการเจริญเติบโต
3. น้ำท่วมมีดินต้นข้าว	น้ำขุ่นและลักษณะน้ำนิ่ง	3-5 วัน	ต้นข้าวจะเริ่มมีสีเหลือง เมื่อท่วมเกิน 3 วัน แต่ถ้าน้ำลดลงในวันที่ 5 ต้นข้าวสามารถฟื้นตัวได้โดยใส่ปุ๋ยยูเรีย

ระดับน้ำที่เข้าท่วม	ลักษณะของน้ำ	ระยะเวลาที่เข้าท่วม	ผลกระทบต่อข้าว
4. น้ำท่วมมิดต้นข้าว	น้ำขุ่นและลักษณะน้ำนิ่ง	มากกว่า 5 วัน	ต้นข้าวจะตายไม่สามารถเจริญเติบโตได้

ที่มา : ศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวขอนแก่น. 2554

3.1 การฟื้นฟูพื้นที่ปลูกข้าวหลังน้ำลด

พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ กข6 กข15 และพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ไวต่อช่วงแสง มีลักษณะลำต้นสูง ออกดอกประมาณ กลาง-ปลายเดือนตุลาคม นอกจากพันธุ์ข้าวเหล่านี้แล้ว เกษตรกรบางรายใช้พันธุ์ข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง ซึ่งมีลักษณะลำต้นเตี้ย มีอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 120 -130 วัน เช่น พันธุ์ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 เป็นต้น ดังนั้น เมื่อเกิดอุทกภัยและมีน้ำท่วมขังในแปลงนา อาจมีผลกระทบต่อต้นข้าวซึ่งมีระยะการเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน สภาพพื้นที่นาที่ถูกน้ำท่วมขังมีทั้งพื้นที่ที่สามารถกลับมาฟื้นฟูได้ และพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายโดยสิ้นเชิง การฟื้นฟูพื้นที่ปลูกข้าวหลังน้ำลด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1.1 พื้นที่น้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ทำให้ต้นข้าวตายหมด ต้นข้าวที่ถูกน้ำท่วมขัง อาจอยู่ในระยะการเจริญเติบโตที่ต่างกัน เช่น ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้องระยะออกดอกหรือระยะเก็บเกี่ยว ระยะเวลาในการย่อยสลายฟางข้าวจึงแตกต่างกัน ดังนั้นก่อนเตรียมดินหากมีฟางข้าวและเศษวัชพืชหลงเหลืออยู่ในแปลงนา ควรคราดเก็บออกให้หมดหรือใช้วิธีการไถกลบหมักฟางข้าวและเศษวัชพืชก่อนปลูกข้าวอย่างน้อย 7 วัน

3.1.2 พื้นที่น้ำท่วมขัง ต้นข้าวยังมีชีวิตอยู่รอด ฟื้นฟูนาข้าวโดยสังเกตลักษณะต้นข้าวหลังน้ำลดประมาณ 3 วัน หากพบส่วนของต้นข้าวยังมีสีเขียวและเพิ่มมากขึ้นในเวลาต่อมา ให้ชะลอการใส่ปุ๋ย หากพบใบข้าวเริ่มแสดงอาการสีเหลือง ให้ใส่ปุ๋ยไนโตรเจน จะทำให้ต้นข้าวสามารถฟื้นตัวได้ภายในเวลา 5 วัน

3.2 การใช้พันธุ์ข้าวหลังน้ำลด

เกษตรกรจะต้องเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ปลูกหลังน้ำลด พื้นที่นาที่อยู่ในเขตชลประทานหรือใกล้แหล่งน้ำและเพียงพอต่อการปลูกข้าวในฤดูทำนาปรัง เกษตรกรควรพิจารณาใช้พันธุ์ข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง ซึ่งสามารถเก็บเกี่ยวเมื่อมีอายุครบกำหนด เช่น พันธุ์ชัยนาท1สุพรรณบุรี1 สุพรรณบุรี 2 พิชณุโลก2 เป็นต้น พันธุ์ข้าวเหล่านี้มีอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 120-130 วัน สำหรับพื้นที่นาที่อยู่นอกเขตชลประทาน เกษตรกรควรพิจารณาปลูกพืชอื่น ๆ ที่ใช้น้ำน้อย การระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าวหลังน้ำลด

เกษตรกรควรเฝ้าระวังการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าวหลังน้ำลด โดยเฉพาะโรคขอบใบแห้งซึ่งเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ข้าวที่เป็นโรคขอบใบจะแสดงอาการแห้งและม้วนตามความยาว หากเชื้อที่เข้าทำลายมีปริมาณสูง จะมีผลทำให้ท่อน้ำและท่ออาหารอุดตัน ต้นข้าวทั้งต้นเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเหี่ยวเฉาและตายโดยรวดเร็วเรียกอาการของโรคนี้ว่า “ครีเสก” เมื่อพบอาการของโรคบนใบข้าว ให้ใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น แบคทีเรีย หรือ สเตอริฟโตมัยซินซัลเฟต + ออกซีเตตราไซคลิน ไฮโดรคลอไรด์ หรือ คอปเปอร์ไฮ-ดรอกไซด์ หรือ ไอโซโพรโทโอเลน หรือ ไตรเบซิคคอปเปอร์ซัลเฟต อย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ เกษตรกรควรเฝ้าระวังการเข้าทำลายของหนอนกระทู้คอรวง ซึ่งชอบกัดกินส่วนคอรวงหรือระแนงของรวงข้าวในระยะสุกแก่ (ripening stage) ทำให้คอรวงขาด สามารถทำลายรวงข้าวได้มากถึง 80% โดยลักษณะการทำลายคล้ายหนอนกระทู้กล้า มักเข้าทำลายต้นข้าวช่วงกลางคืนหรือตอนพลบค่ำถึงเช้าตรู่ กลางวันอาศัยตามใบหรือโคนต้นข้าวหรือวัชพืชตระกูลหญ้า หนอนจะกัดกินต้นข้าวทุกวันจนกระทั่งเข้าดักแด้ เกษตรกรควรหมั่นสำรวจแปลงนา หากสุ่มตรวจนับพบใบข้าวถูกทำลายกอหรือจุดละ 5 ใบหรือ 5 รวงจากข้าว 20 กอหรือจุดสุ่มนับ ให้ใช้สารเคมีเพนิโตรธอน (ซูมิโรออน 50 อีซี) อัตรา 30 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร

4.บริบทบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

4.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านหาดสะแก ตั้งอยู่ตำบลท่างาม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่มด้านทิศตะวันออกกับแม่น้ำปราจีนบุรี เหตุที่เรียกว่าหาดสะแก เพราะมีต้นสะแกมาก และมีศาลเจ้าพ่อดอนสำโรง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และนับถือของชาวบ้านมีการประกอบพิธีทำบุญศาลเจ้าพ่อทุกๆปี

4.2 พื้นที่และอาณาเขต

บ้านหาดสะแก ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทั้งหมดรวม 2,152 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 1,881 ไร่พื้นที่อยู่อาศัย 271 ไร่ มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ อาณาเขตติดต่อกับ บ้านปากทอง ตำบลบางบริบูรณ์ อำเภอเมือง

ทิศใต้ อาณาเขตติดต่อกับ บ้านสะพานหิน ตำบลบางเดชะ อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก อาณาเขตติดต่อกับ บ้านหาดสะแก หมู่10 ตำบลท่างาม อำเภอเมือง

ทิศตะวันตก อาณาเขตติดต่อกับ บ้านหาดสะแก หมู่8 ตำบลท่างาม อำเภอเมือง

4.3 การประกอบอาชีพและรายได้

ราษฎรในหมู่บ้านประกอบอาชีพด้านต่างๆ ดังนี้

- เกษตรกรรม (ทำไร่/ทำนา/ทำสวน/เลี้ยงสัตว์) ประมาณ 37 ครัวเรือน
- อาชีพค้าขาย ประมาณ 3 ครัวเรือน
- ทำงานประจำ/รับราชการ ประมาณ 7 ครัวเรือน
- ทำงานประจำเอกชน/บริษัท/โรงงาน ประมาณ 16 ครัวเรือน
- อื่นๆ ประมาณ 10 ครัวเรือน

ราษฎรในหมู่บ้านมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย 30,000 บาท/คน/ปี

ภาพที่ 2.1 แผนที่ชุมชน
ที่มา : แผนที่ชุมชน (2557)

4.4 จำนวนครัวเรือน และประชากร

จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวน 73 ครัวเรือน จำนวนรวมทั้งต 212 คน แยกเป็นชาย 99คน หญิง 113 คน

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมตตา ผิวขำ (2549) ทำการวิจัยเรื่องการปรับตัวของผู้ที่ประสบอุทกภัยซ้ำซาก : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดสวนยาง อำเภอรินชาราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการปรับตัวของผู้ประสบอุทกภัยซ้ำซากมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ มีการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับภาวะน้ำท่วมในแต่ละปีอยู่เสมอ แต่เป็นเพียงแค่การเก็บของเพื่อเตรียมเคลื่อนย้าย ในเรื่องการเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ จะไม่ได้เตรียมไว้เพราะมีหน่วยงานของรัฐและองค์กรอื่นๆ เข้ามาช่วยเหลือและการหาซื้ออาหารก็สะดวก เพราะชุมชนนี้อยู่ใกล้ตลาด แต่จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนรู้สึกเบื่อหน่ายกับภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก เพราะทำให้เกิดความลำบากในการอพยพและการเดินทางเข้าออกในชุมชน แต่ไม่ได้ทำให้รู้สึกท้อแท้หรือสิ้นหวังในชีวิต ซึ่งกับรู้สึกเคยชินกับภาวะน้ำท่วมซ้ำซากและการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้ง ไม่ได้ทำให้การดำเนินชีวิตปัจจุบันเปลี่ยนไปมากนัก มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น ทั้งยังสามารถปรับตัวให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและสนุกได้ มีความรักใคร่กลมเกลียว มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและคนในชุมชนของตนเอง ไม่ได้ทำให้อยากย้ายออกจากชุมชนแม้ว่าจะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประสบภัยน้ำท่วมซ้ำซาก แล้วยังรู้สึกพึงพอใจกับการช่วยเหลือที่ได้รับในด้านต่างๆ จากภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรส่วนต่างๆ

ประสิทธิ์ ประคองศรี และมานะ เก่งชูวงศ์ (2551) ทำการวิจัยเรื่องรายงานผลการศึกษาเพื่อการพัฒนาเรื่องวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก : กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนล่าง อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด และ อ.เมือง จ.ยโสธร จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านที่ศึกษาประสบภาวะน้ำท่วมอย่างรุนแรงระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม เกือบทุกปีซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2485 ซึ่งได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามลำดับซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่นาข้าว อันมีสาเหตุมาจากการไหลหลากของน้ำในลำน้ำชี และในลำน้ำยังจะมาบรรจบในพื้นที่ลุ่ม อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมภาวะน้ำท่วมได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณปลาบางชนิดเพิ่มขึ้น แต่บางชนิดก็ลดลง นอกจากนี้ปริมาณปูและหอยบางชนิดก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นรวมทั้งพืชน้ำที่สามารถใช้เป็นอาหาร วิถีชีวิตของราษฎรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำนาทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งรวมทั้งการจับปลา ส่วนกิจกรรมที่สำคัญในขณะที่ประสบภาวะน้ำท่วม ได้แก่ การหาปลา การเก็บยอดผักน้ำ การเก็บเห็ดบนพื้นที่ดอนเพื่อการบริโภคและการจำหน่าย การเกี่ยวหญ้าสดและการเก็บหญ้าแห้งเลี้ยงโคและกระบือ กิจกรรมตามประเพณี ได้แก่ การแข่งเรือ การลอยกระทง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการทอเสื่อ การรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป การเจียรไนพลอย การประกอบอาชีพในรอบปีเริ่มเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงผลิตข้าวนาปลังและปลูกพืชผัก ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคมเป็นช่วงผลิตข้าวนา หากปีใดประสบภาวะน้ำท่วมในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคมต้นข้าวเสียหาย ชาวบ้านก็จะจับปลาเพื่อบริโภคและจำหน่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ การผลิตเครื่องมือหรืออุปกรณ์และเทคนิควิธีการจับปลา การป้องกันน้ำไหลกัดเซาะตลิ่ง การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ การพยากรณ์สภาพการเกิดน้ำท่วม และกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม การช่วยเหลืออาศัยกันของชาวบ้านที่ประสบภาวะน้ำท่วม ได้แก่ การขนย้ายสิ่งของ การยืมพาหนะ (เรือ) การแบ่งปันอาหาร น้ำดื่มและยารักษาโรค การดูแลคนเจ็บป่วย การให้ที่พักอาศัย การซ่อมแซมถนนหนทางหลังน้ำลด นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการบรรเทาและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ไว้ดังนี้ (1) ศึกษาความเหมาะสมและดำเนินการก่อสร้างคลองลัดน้ำเชื่อมระหว่างลำน้ำสาขาของลำน้ำยังส่วนตอนบนและลำน้ำสาขาของลำน้ำมูล (2) เปิดประตูฝายทุกแห่งที่ก่อสร้างกันลำน้ำชีและลำน้ำมูลในช่วงต้นฤดูฝนที่มีน้ำไหลหลากนับแต่เขื่อนปากมูลขึ้นมา (3) ยกกระต๊อบถนนที่ถูกน้ำท่วมให้สูงขึ้นกว่าเดิม 1-2 เมตร และให้มีท่อลอด (4) พัฒนาระบบเตือนภัยการเกิดภาวะน้ำท่วมในพื้นที่ที่มีความแม่นยำ (5) ส่งเสริมอาชีพราษฎรในเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ (6) ช่วยเหลือด้านการปลูกพืชระยะสั้นหลังน้ำลด (7) ก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพิ่ม ก่อสร้างคลองส่งน้ำ คลองกระจายน้ำและขยายการส่งน้ำของสถานีสูบน้ำเดิมไปยังแปลงนาอย่างทั่วถึงเพื่อจัดหาตัวอย่างพอเพียงกับความต้องการใช้น้ำในการทำนาปรังของเกษตรกรหลังน้ำลด (8) ในกรณีที่ปีเป็นผลผลิตข้าวนาปีได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมจัดเบี้ยประกันไร่ละ 49 บาท/ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก และค่าชดเชยควรเป็น 800 บาท/ ไร่ตามมูลค่าต้นทุนการผลิต

ชูชาติ นาคน้ำ (2552) ทำวิจัยเรื่องผลกระทบและการฟื้นฟูหลังภาวะน้ำท่วมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง จากการศึกษาพบว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการประสูตทุกภัยมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ (1) ความเครียด วิตก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กังวล เมื่อได้รับข่าวว่าน้ำจะท่วมบ้าน (2) ต้องเผชิญภัยอันตรายที่อาจเกิดจากสัตว์มีพิษที่มากับน้ำท่วม (3) ต้องซ่อมแซมบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายตามลำดับ โดยในส่วนของกรฟ้นฟูองคกรบริหารส่วนตำบลจำปาหล่อได้เข้าให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมใน 3 อันดับแรก ดังนี้ (1) การเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมด้วยการแจกจ่ายยาและการป้องกันโรค (2) การเข้าช่วยเหลือเกษตรกรโดยการแจกจ่ายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ให้กับเกษตรกร (3) ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยการเข้าช่วยบูรณะซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคและบ้านเรือนที่เสียหาย ตามลำดับ

ภานุพงศ์ ลานุช (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตาคี อำเภอดาคี จังหวัดนครสวรรค์ หลังน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ.2554 จากการศึกษาพบว่า หลังจากประสบภาวะน้ำท่วม โดยน้ำได้เข้าท่วมหมู่บ้านในเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน พ.ศ.2554 สมาชิกในครัวเรือนไม่ได้รับบาดเจ็บจากการเกิดน้ำท่วม บ้านที่อยู่อาศัยเกิดความเสียหายในบางส่วน เช่นเดียวกับทรัพย์สินภายในบ้าน พื้นที่ในการทำเกษตรเกิดความเสียหายทั้งหมด ทั้งที่ดินของตนเอง และพื้นที่เช่า โดยมีแหล่งที่มาคือ น้ำที่ไหลบ่าจากพื้นที่อื่น มีลักษณะการเกิดน้ำท่วมฉับพลันในช่วงที่มีน้ำท่วมเกษตรกรไม่มีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับน้ำท่วมส่วนใหญ่มาจากสื่อทางโทรทัศน์ การปรับตัวของเกษตรกรเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปรับตัวทางกายภาพ การปรับตัวทางด้านการผลิต และการปรับตัวทางด้านสังคม อยู่ในระดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไม่มีพฤติกรรมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ทั้งก่อนและหลังการเกิดน้ำท่วม เนื่องจากได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐบาลในอัตราไร่ละ 2,222 บาทซึ่งจะได้รับในช่วงที่เกษตรกรเริ่มฤดูการผลิตใหม่พอดี

วรัญญา แก้วทอง และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวในการผลิตข้าวของชาวนาหลังจากภาวะน้ำท่วมในจังหวัดสุพรรณบุรี จากการศึกษาพบว่า ชาวนาส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 54.49 ปี ทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเท่ากับระดับมัธยมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.04 คน มีสมาชิกที่ประกอบอาชีพ ทำนาเฉลี่ย 3.31 คน ทั้งหมดทำนาเป็นอาชีพหลักและส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรอง คือเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการทำ นาต่อครัวเรือนเฉลี่ย 308,366.67 บาทต่อปี และส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนในการทำนาจากทุนของตนเอง ด้านการปรับตัวในการทำนามี 3 ด้าน 1) การทำคันดินกั้นแปลงนาข้าวโดยการไ้ร่ขุดดิน มาขุดดินรอบแปลงนาเพื่อสร้างคันนา ป้องกันน้ำหลากมีความสูงของคันนาประมาณ 1 เมตร 2) การใช้เมล็ดพันธุ์ก่อนเกิดภาวะน้ำท่วมชาวนาได้หว่านเมล็ด พันธุ์เฉลี่ย 8.22 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากภาวะน้ำท่วมชาวนามีการปรับตัวโดยเพิ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็น 12.70 กิโลกรัม ต่อไร่ เนื่องจากมีสารเคมีปะปนอยู่ในตะกอนดินที่ไหลลงสู่แปลงนาทำให้เมล็ดพันธุ์งอกลดลง 3) การใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0ก่อนเกิดภาวะน้ำท่วมชาวนาใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0เฉลี่ย 26.5 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากภาวะน้ำท่วมมีการ ปรับตัวใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 เฉลี่ย 44.71 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับด้านอื่นๆ เช่น การไถตะ การไถแปร การคราด การใช้ลูกหุบ การตกกล้า การกำจัดวัชพืช และการเก็บเกี่ยว ชาวนาไม่มีการปรับตัวหลังจากภาวะน้ำท่วม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา (Research Methodology)

ศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วมบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางขั้นตอน และวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

3.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการทำงานวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน ที่ทำนาในพื้นที่บ้านหาดสะแก ต.ท่างาม อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี โดยจะเก็บข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มนี้ จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และสมบูรณ์ครบถ้วน สามารถตอบโจทย์วิจัยนี้ได้ ซึ่งจากการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มนี้เป็นจำนวน 10 คน เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้ประสบกับปัญหาน้ำท่วมจริง มีการปรับตัวจริง ซึ่งการปรับตัวนั้นทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้สามารถผ่านการประเมินมาตรฐาน GAP ได้จริง มีรายชื่อดังนี้

1. นายกิตติพันธ์	เหล่าเพชร	หัวหน้ากลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
2. นายพิชิต	สุเพื่อน	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
3. นายประเสริฐ	ชาติ	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
4. นายชัยพร	จุไร	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
5. นายฉัตรมงคล	จันทร์แจ้ง	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
6. นายคง	จันทร์ตัว	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
7. นายวิชัย	บุญสันต์	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
8. นางสาวอาน	แสงเดือน	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
9. นายมนูญ	มีรส	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
10. นายเกษมสันต์	มีรส	สมาชิกกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลท่างาม นางสาวปัทมา แสงงาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น

3.2 เครื่องมือ

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ (ดังตารางที่ 3.1)

1. การสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับผลกระทบในพื้นที่ทำนาของเกษตรกรจากการเกิดน้ำท่วม และการปรับตัวของเกษตรกรหลังจากได้รับผลกระทบ
2. การจดบันทึก
3. อุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

ตารางที่ 3.1 เครื่องมือการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์	ข้อมูล	เครื่องมือ
1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนาของชาวนา บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี	- ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนาของชาวนาในพื้นที่	- การสัมภาษณ์เชิงลึก - เอกสารทางวิชาการ - ปฏิทินการเกษตร
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของชาวนาหลังได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี	- ปรับตัวด้านอาชีพและการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่หลังจากได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม	- การสัมภาษณ์เชิงลึก - เอกสารทางวิชาการ

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการสัมภาษณ์เกษตรกรทั้งหมดในกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ด้วยตนเองโดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 6 เดือน

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของชาวนาที่ประสบกับการเกิดน้ำท่วม ในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา (Results)

จากการศึกษาเรื่อง การปรับตัวของชาวนาในพื้นที่เกิดน้ำท่วมบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำมาซึ่งข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาโดยแบ่งการนำเสนอ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนา บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่บริเวณบ้านหาดสะแก เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำปราจีนบุรี เมื่อถึงช่วงน้ำหลากในช่วงเดือนสิงหาคม น้ำจะเอ่อล้นเข้าท่วมในพื้นที่นี้ ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 สถานการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2557

ที่มา : ปัทมา แสงงาม (2557)

โดยปกติทุกปีน้ำจะเข้าท่วมพื้นที่เป็นเวลาประมาณ 15 วันถึง 1 เดือน ซึ่งปริมาณของน้ำจะมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่ตกสะสมในแม่น้ำปราจีนบุรี แต่การเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ศึกษานี้เป็นการเกิดแบบไม่ฉับพลัน อย่างไรก็ตามการเกิดน้ำท่วมได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในด้านต่างๆ ดังนี้

4.1.1 พันธุ์ข้าว

จากช่วงก่อนปี พ.ศ. 2554 ในพื้นที่มีพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่มากที่สุด คือ ข้าวพันธุ์ขาวหลวง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ในปีนั้น พันธุ์ข้าวก็หายไปหมด แต่หลังจากนั้นได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ได้ทำการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ คือข้าวพันธุ์ กข 45 เป็นข้าวที่มีความทนน้ำ สามารถยืดตัวสูงได้ถึง 1 เมตร นำมาใช้แทนพันธุ์ข้าวเดิมได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ด้วยจำนวนพันธุ์ข้าวยังไม่มีจำหน่ายเพียงพอต่อจำนวนความต้องการของเกษตรกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“เมื่อก่อนพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการทำนา คือ ข้าวขาวหลวงซึ่งเหมาะกับการทำในพื้นที่บ้านหาดสะแกมาก แต่ในปี พ.ศ.2554 เกิดน้ำท่วมใหญ่ครั้งนั้นทำให้พันธุ์ข้าวนี้หายไปหมดเลย” (พิชิต สู่เพื่อน. สัมภาษณ์)

“เมื่อก่อนก็จะใช้พันธุ์ขาวตาแห้ง หลวงประทิว ขาวหลวง ใช้อยู่หลายพันธุ์ พอตอนน้ำท่วมใหญ่ พันธุ์ดีๆ ก็หายไปหมด มาตอนนี้เกษตรกรจังหวัดเขาก็กมีพันธุ์ กข 45 นี้ก็ใช้ได้ เหมาะกับพื้นที่ แต่ก็ยังมีขายไม่เยอะมาก เวลาทำนาก็เลยต้องดูเอาว่าแปลงรอบข้างเขาใช้พันธุ์อะไรกัน เพราะเวลาเกี่ยวจะได้ไม่ต้องหารถเกี่ยวยาก เกี่ยวเรียงๆ กันไปที่ละแปลง” (ประเสริฐ ขำดี. สัมภาษณ์)

4.1.2 คุณภาพน้ำ

ในพื้นที่บ้านหาดสะแก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี น้ำจะเริ่มเข้าท่วมช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม โดยจะเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีปริมาณน้ำที่เข้าท่วมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำสะสมในแม่น้ำปราจีนบุรี ระยะเวลาการเข้าท่วมจะอยู่ที่ประมาณ 15 วัน – 1 เดือน หรือถ้าปริมาณน้ำเยอะก็จะนานกว่านั้น ซึ่งหากน้ำที่เข้าท่วมนา มีเวลานานเกิน 1 สัปดาห์จะทำให้ต้นข้าวชะงักการเจริญเติบโต และทำให้ต้นข้าวเกิดอาการเน่า เนื่องจากน้ำมีคุณภาพต่ำเพราะพื้นที่บริเวณต้นน้ำมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก

“น้ำท่วมของที่นี่กลายเป็นเรื่องปกติไปแล้วเพราะท่วมทุกปี อยู่ที่จู่ท่วมมากท่วมน้อย จะท่วมช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม บางปีที่ฝนตกหนักมากๆ ติดต่อกันช่วงนั้นน้ำก็เข้าท่วมเมื่อก่อนท่วมขังในนาได้นานไม่เป็นอะไรไม่ห่างเท่าไร เพราะน้ำมันไม่ได้เสีย แต่ปัจจุบันนี้โรงงานเยอะเวลาเกิดน้ำท่วมครั้งหนึ่งน้ำก็จะเน่าเร็ว ไม่เหมือนเมื่อก่อนน้ำท่วมนาเป็นเดือนข้าวก็ยังไม่ตาย แต่ถ้าเป็นตอนนี้น้ำท่วมนาได้แค่ไม่เกินหนึ่งอาทิตย์ข้าวก็เริ่มเน่าแล้ว” (พิชิต สู่เพื่อน. สัมภาษณ์)

4.1.3 โรคและแมลงศัตรูพืช

หลังจากน้ำลดลงอยู่ในสภาวะปกติแล้ว สิ่งก็ตามมาในแปลงข้าว คือ โรคและแมลงศัตรูพืช ซึ่งที่พบบ่อยคือ โรคขอบใบแห้ง

ภาพที่ 4.2 ต้นข้าวที่เป็นโรคขอบใบแห้ง

ที่มา : กองวิจัยและพัฒนาข้าว (2555)

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ซึ่งโรคนี้เป็นได้ตั้งแต่ระยะกล้าจนถึงออกรวง ต้นกล้าก่อนนำไปปักดำจะมีจุดเล็ก ๆ ลักษณะ ข้ำที่ขอบใบของใบล่าง ต่อมาประมาณ 7-10 วัน จุดข้านี้จะขยายกลายเป็นทางสีเหลืองยาวตามใบ ข้าว ใบที่เป็นโรคจะแห้งเร็ว และสีเขียวจะจางลงเป็นสีเทา ๆ โรคในระยะ สังเกตได้ยากสักหน่อย อาการในระยะปักดำจะแสดงหลังปักดำแล้วหนึ่งเดือนถึงเดือนครึ่ง ใบที่เป็นโรคขอบใบมีรอยขีดข้ำ ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ที่แผลมีหยดน้ำสีครีมคล้ายยางสนกลม ๆ ขนาดเล็กเท่าหัวเข็มหมุด ต่อมาจะกลายเป็นสีน้ำตาลและหลุดไปตามลม น้ำหรือฝน ซึ่งจะทำให้โรคสามารถระบาดต่อไป ได้ แผลจะขยายไปตามความยาวของใบ บางครั้งขยายเข้าไปข้างในตามความกว้างของใบ ขอบแผลมี ลักษณะเป็นขอบลายหยัก แผลนี้เมื่อนานไปจะเปลี่ยนเป็นสีเทา ใบที่เป็นโรคขอบใบจะแห้งและม้วน ตามความยาว ในบางกรณีที่มีปริมาณสูงเข้าทำลายทำให้ท่อน้ำที่อาหารอุดตัน ต้นข้าวทั้งต้นจะ เหี่ยวเฉาและตายโดยรวดเร็ว (กองวิจัยและพัฒนาข้าว, 2555) และปัญหาโรคหนอนกอ หนุณา ซึ่งจะ เข้าทำลายข้าวช่วงหลังจากน้ำลด

“พอน้ำลดที่โรคก็มีมาบ้าง ไม่ได้เยอะมาก แต่มันก็มีตามมา พอมีโรคพวกนี้ผลผลิตมันก็ ได้น้อยลง ไหนจะต้องใส่ยาฆ่าไปอีก ก็เปลืองเงิน เพิ่มต้นทุนไปอีก” (คง จันทรดี, สัมภาษณ์)

“แมลงนี่แล้วแต่บางทีก็มีบ้าง บางทีก็ไม่ค่อยมี แต่ที่จะมีก็เชื้อราเจอบ่อยหน่อย ขอบใบ แห้งก็เจอ ต่างกันไปแต่ละปี” (ฉัตรมงคล จันทรแจ้ง, สัมภาษณ์)

4.2 การปรับตัวของเกษตรกรหลังได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาด สะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

จากสถานการณ์การเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี จึงส่งผลให้ชาวนาในพื้นที่มีการปรับตัว เพื่อรับมือกับปัญหาการเกิดน้ำท่วม หรือเพื่อดำรงชีวิตให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเป็นสุข โดยชาวนาในพื้นที่บ้านหาดสะแกมีการปรับตัวจากเดิม ดังนี้

4.2.1 พันธุ์ข้าว

เกษตรกรเปลี่ยนมาใช้พันธุ์ข้าวที่มีการปรับปรุงพันธุ์เป็นข้าวขึ้นน้ำ คือข้าวพันธุ์ กข 45 เนื่องจากสภาพพื้นที่ของบ้านหาดสะแกเป็นพื้นที่ราบลุ่ม และน้ำท่วมทุกปี ทางหน่วยงานราชการจึงได้ มีการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้เป็นข้าวขึ้นน้ำที่สามารถทนน้ำได้สูงถึง 1 เมตร ซึ่งก็คือข้าวพันธุ์ กข 45 ข้าวเจ้าพันธุ์ กข45 ได้จากการผสมพันธุ์ระหว่างข้าวสายพันธุ์ PCRBR83012-267-5 (ได้จากการ ผสมพันธุ์ระหว่างข้าวพันธุ์หอมนายพล กับ IR46) กับพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ที่ศูนย์วิจัยข้าว ปราจีนบุรีเมื่อ ปี 2532 ปลูกข้าวพันธุ์ผสมชั่วที่ 1 ปี 2533 ปลูกคัดเลือกชั่วอายุที่ 2-5 ปี 2534 - 2537 ปลูกศึกษาพันธุ์ ปี 2538-2540 ปลูกเปรียบเทียบผลผลิตภายในสถานี ปี 2541-2543 ปลูก เปรียบเทียบผลผลิตใน นาราชูร์ที่ อำเภอเมือง และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอเมือง และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ปี 2544-2548 ปลูกทดสอบการตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจน ปี 2547-2550 ปลูกทดสอบความสามารถการยึดปล้อง ปี 2548-2549 ปลูกทดสอบปฏิกริยาต่อโรค และแมลงศัตรูข้าว ปี 2551-2552 ผลิตเมล็ดพันธุ์คัดและปลูกประเมินผลผลิตและการยอมรับของ เกษตรกรภายใต้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีจำนวน 100 แปลง ที่อำเภอต่างๆ ของจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2552/53 คณะกรรมการพิจารณาพันธุ์ กรมการ ข้าว มีมติรับรองพันธุ์ ชื่อ กข45 ซึ่งลักษณะของข้าวพันธุ์นี้ คือ เป็นข้าวเจ้าน้ำลึกไวต่อช่วงแสงออก ดอกประมาณวันที่ 25 ตุลาคม ถึง 2 พฤศจิกายน ปลูกในพื้นที่ที่มีระดับน้ำไม่เกิน 100 เซนติเมตร มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อเอกสารนี้ไปทำซ้ำหรืออ้างถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสามารถยืดปล้องได้ดีที่ระดับน้ำ 90 เซนติเมตร ลำต้นสูงประมาณ 170 เซนติเมตร ลำต้นสูงประมาณ 170 เซนติเมตร ทรงกอตั้ง ต้นแข็งปานกลาง ใบสีเขียว ใบธงตั้งตรง รวงยาว 27.7 เซนติเมตร เมล็ดข้าวเปลือกสีฟาง ยาว 10.2 มิลลิเมตร กว้าง 2.73 มิลลิเมตร และหนา 2.09 มิลลิเมตร เมล็ดข้าวกล้องรูปร่างเรียวยาว ยาว 7.44 มิลลิเมตร กว้าง 2.33 มิลลิเมตร และหนา 1.83 มิลลิเมตร คุณภาพการสีดีมาก เมล็ดข้าวขาวใส มีท้องไข่น้อย สีเป็นข้าว 100% ได้ ปริมาณอมิโลสต่ำ (16.35%) อุณหภูมิแป้งสุกต่ำ ความคงตัวของแป้งสุกอ่อน (80 มม.) อัตราการยืดตัวของข้าวสุก 1.67 เท่า ข้าวเมื่อหุงต้มด้วยอัตราส่วน ข้าวต่อน้ำเป็น 1 ต่อ 1.7 เท่า(โดยน้ำหนัก)นุ่มเหนียว และมีกลิ่นหอม ระยะพักตัวของเมล็ดพันธุ์ประมาณ 9 สัปดาห์ (กองวิจัยและพัฒนาข้าว. 2555) ดังนั้นเกษตรกรจึงมีการปรับเปลี่ยนมาใช้พันธุ์ข้าวขึ้นน้ำในชวงน้ำท่วม

ภาพที่ 4.3 ข้าวพันธุ์ กข 45

ที่มา : กองวิจัยและพัฒนาข้าว (2555)

“เมื่อก่อนพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการทำนา คือ ข้าวขาวหลวงซึ่งเหมาะกับการทำในพื้นที่บ้านหาดสะแกมาก แต่ในปี พ.ศ.2554 เกิดน้ำท่วมใหญ่ครั้งนั้นทำให้พันธุ์ข้าวนี้หายไปหมดเลย และตอนนี้ก็กำลังอยู่ในช่วงกำลังทำพันธุ์ข้าวนี้ขึ้นมาอีกครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนจากเกษตรกรจังหวัดอย่างเต็มที่จนได้ข้าว กข 45 มาก็ดีแทนกันได้เพราะพันธุ์นี้ก็เหมาะกับพื้นที่ดี” (พิชิต สู่เพื่อน, สัมภาษณ์) แต่ด้วยข้าวพันธุ์นี้ยังมีไม่จำหน่ายมากพอ เกษตรกรรายที่ไม่ได้ปลูกข้าวพันธุ์นี้ก็ใช้ข้าวพันธุ์ขาวหลวง ซึ่งเป็นข้าวที่เข้ามาแต่อดีต แต่ไม่มีการรับรองพันธุ์ถ้าปลูกก็จะขายไม่ได้ราคาเท่าไรนัก

“ข้าวขาวหลวงนี้เป็นพันธุ์ที่ดิฉัน ใช้มานานเป็น 20 ปีแล้ว แต่เขาไม่รับรองพันธุ์ เวลาเกี่ยวมาก็ต้องขายให้พวกเจ๊ก เขาก็จะซื้อไปสืขายต่อ แต่ราคามันก็จะต่ำกว่าข้าวพันธุ์ กข 45 แต่มันก็พอสู้ได้ เพราะไม่ถึงขั้นขาดทุน แล้วอีกอย่างถ้าไม่ใช้พันธุ์นี้ปัญหามันก็จะเยอะ ไท่นจะน้ำท่วม ไท่นจะแมลง พันธุ์นี้มันเหมาะกับพื้นที่นี้อยู่แล้วด้วย” (ชัยพร จุไร, สัมภาษณ์)

4.2.2 ช่วงเวลาการทำนา

ในอดีตเกษตรกรในพื้นที่นี้จะสามารถทำนาได้ 2 รอบ ทั้งนาปีและนาปรัง โดยจะทำได้ทุกปี ด้วยเหตุผลที่ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ และฝนที่ตกตามฤดูกาล ปริมาณน้ำในแม่น้ำก็มีน้อย ฝนไม่ได้ตกตามฤดูกาล จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่ต้องลดรอบการทำนาเหลือเพียงปีละ 1 ครั้ง โดยต้องเลือกว่าจะทำนาปีหรือนาปรัง บางปีทำได้ทั้งสองรอบเพราะบางปีน้ำที่ท่วมไม่ได้มีปริมาณมาก จะไม่เกิดความเสียหาย แต่นั่นจะมีแค่เกษตรกรที่กล้าเสี่ยงเท่านั้น บางส่วนที่ไม่กล้าเสี่ยงเพราะกลัวจะเสียประโยชน์โดยสูญเสียไปก็เลยเลือกทำแค่รอบเดียวเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“เกษตรกรที่นี่เขาต้องลตรอบทำนาลง จากเมื่อก่อนทำได้ทั้งนาปีนาปรัง ตอนนี้ก็ต้องเลือกเอาว่าจะทำช่วงไหน ส่วนใหญ่ก็จะทำนาปีกัน เพราะนาปรังจะเจอช่วงแล้ง แต่บางส่วนที่เค้าทำนาปรังได้เพราะพื้นที่เขาให้อยู่ใกล้แหล่งน้ำ” (กิตติพันธ์ เหล่าเพชร. สัมภาษณ์)

แต่ลำดับขั้นตอนการปลูกก็ยังคงดำเนินไปตามปกติทั่วไปไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ทุกอย่างยังคงเป็นไปตามหลักของการทำนา คือ มีการไถตะ ไถกลบ หว่านข้าว ใสปุ๋ย จนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวทุกอย่างยังเป็นไปเช่นอดีต เพียงจะต่างจากอดีตตรงช่วงเดือนที่เริ่มทำเท่านั้น โดยแต่ละปีก็ไม่เหมือนกัน เพราะต้องรอดูสภาพอากาศในช่วงนั้นของแต่ละปี “ทำนาเมื่อก่อนกับตอนนี้มันก็ต่างกันแค่เวลา แต่ขั้นตอนอะไรก็เหมือนเดิม จะเปลี่ยนก็มีแต่เดี๋ยวนี้มีเครื่องมือเยอะกว่า รถเกี่ยว เครื่องสูบน้ำ ยาฆ่าแมลงแค่นั้น นอกนั้นก็เหมือนเดิม” (คง จันทร์ดีวี. สัมภาษณ์)

โดยระยะเวลาการทำนาของแต่ละปีจะมีความแตกต่างกันออกไป เพราะต้องเลื่อนแล้วแต่ช่วงไหนมีน้อยหรือไม่มีน้ำ โดยปฏิทินการทำนา ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ปฏิทินการทำนา

รายการ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ทำนาปี												
เตรียมดิน					↔	↔						
ปลูก					↔	↔						
ปุ๋ย	↔						↔				↔	
เก็บเกี่ยว	↔											↔
นาปรัง												
เตรียมดิน			↔	↔							↔	
ปลูก			↔	↔							↔	
ปุ๋ย	↔				↔							↔
เก็บเกี่ยว			↔		↔							

หมายเหตุ : ↔ คือช่วงที่ทำนากปกติ , ↔ คือช่วงที่ทำนาเมื่อมีการปรับตัว

4.2.3 การจัดการน้ำ

การจัดการน้ำในพื้นที่บ้านหาดสะแกนั้นถือว่ามีน้อยมาก ไม่มีการจัดการของชุมชน เกษตรกรจะหาน้ำทำนากันเอง เพราะด้วยบ้านหาดสะแกไม่มีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่จะใช้สร้างอ่างเก็บน้ำได้ แต่จะได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่ตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง ที่จะมีการปลักดินน้ำมาให้เป็นครั้งเป็นคราวเท่านั้น เกษตรกรจึงปรับตัวด้วยการขุดบ่อน้ำไว้ในพื้นที่ของตนเอง หรือเกษตรกรบางรายก็เลือกที่จะขุดคลองส่งน้ำขนาดเล็กจากแม่น้ำปราจีนบุรีมายังพื้นที่ของตน

“ที่หมู่ 9 นี้ไม่มีที่สาธารณะประโยชน์เลย จะสร้างอ่างเก็บน้ำก็ไม่มีที่พอ จะขอบริจาคมันก็ยาก จะมีก็มาจากบางพลวงที่เขาส่งอ่างเก็บน้ำไว้ คอยปลักดินน้ำมาให้เป็นครั้งคราว แต่การจัดการน้ำเขาก็ไม่ค่อยเป็นระบบ เดี่ยวนี้ปล่อยทิ้งเป็นบึงธรรมชาติไปแล้ว” (วิชัย บุญสันต์. สัมภาษณ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรจึงต้องมีการจัดหาน้ำทำนาเองด้วยพื้นที่ที่มีการเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีอย่างที่ได้กล่าวมา ทำให้เกษตรกรในพื้นที่บางรายที่มีทุนหรือมีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง ก็จะมีการปรับพื้นที่แปลงนา แบ่งส่วนหนึ่งทำเป็นบ่อน้ำเพื่อไว้รองรับน้ำในช่วงเวลาที่เกิดน้ำท่วม และกักเก็บไว้ใช้ในวงหน้าแล้งด้วย

“ในพื้นที่นามีขุดบ่อไว้อยู่ เวลานั้นน้ำมากก็พอกักเก็บไว้ใช้ได้ช่วงที่ไม่มีน้ำ ก็จะได้ไม่ต้องไปสูบน้ำไกล แล้วบางทีก็เอาปลามาปล่อยลง จับกินเองบ้าง ขายบ้าง พอมีรายได้เพิ่ม” (กิตติพันธุ์ เหล่าเพชร. สัมภาษณ์)

เกษตรกรบางคนก็มีการขุดบ่อเพื่อกักเก็บน้ำ แต่เป็นปัญหาเพราะเมื่อขุดลงไปบางพื้นที่ถ้าช่วงที่เกินน้ำกร่อยน้ำในบ่อก็จะกร่อย หรือเกษตรกรบางรายเมื่อถึงหน้าแล้งน้ำในบ่อนั้นก็จะแห้งไปด้วย

“ในแปลงนามีขุดบ่อไว้ใช้ ช่วงที่มีน้ำ ในบ่อก็มีน้ำพอใช้ แต่พอเข้าหน้าแล้งก็ใช้ไม่ได้ไม่นาน เพราะพอเข้าหน้าแล้งสักพักน้ำในบ่อมันก็แห้งตาม บางทีถ้าปีไหนน้ำกร่อยเยอะน้ำในบ่อที่ขุดก็กร่อยตาม” (มนูญ มีรส. สัมภาษณ์)

เกษตรกรบางรายที่ไม่มีทุนมากพอที่จะจ้างหรือจัดหาเครื่องมือในการมาขุดบ่อในแปลงนาได้ บางรายก็ปล่อยไป แต่บางรายก็ใช้แรงตัวเองและแรงงานในครอบครัวมาช่วยกันขุดเป็นทางส่งน้ำ เพื่อใช้ลำเลียงน้ำจากแม่น้ำปราจีนบุรีมายังแปลงนาของตน

“ลุงใช้น้ำจากคลองตลอดที่ขุดขึ้นเอง ให้คนในบ้านมาช่วยกันขุดจากแม่น้ำปราจีนบุรีมาเลย เวลาจะใช้น้ำก็สูบน้ำขึ้นมาใส่คลองที่ขุดไว้ แล้วน้ำมันก็จะไหลไปที่แปลงเรา บางคนเขาก็มาช่วยขุด พอถึงเวลาจะใช้น้ำเขาก็ใช้เส้นทางนี้ส่งน้ำเหมือนกัน ก็เหมือนช่วยๆกันสร้างคลองส่งน้ำ” (ประเสริฐ ขำดี. สัมภาษณ์)

4.2.4 อาชีพเสริม

ในช่วงที่เกิดปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ทำการเกษตร ชาวนาก็จะมีเวลาว่าง ไม่ค่อยได้เข้านา เพราะด้วยปัญหาน้ำท่วม ชาวนาที่นี่จะไม่มีการสูบน้ำออก เพราะแปลงนาเขาอยู่ติดๆกัน เป็นทุ่งกว้างๆ นั่นจึงเป็นเหตุไม่สามารถที่จะสูบน้ำออกได้ แต่เกษตรกรในพื้นที่มองว่าการเกิดน้ำท่วมแต่ละครั้งระดับน้ำมีความลึกแตกต่างกัน บางครั้งไม่ลึกมากจึงไม่ได้เกิดความเสียหายมากมายแก่ต้นข้าว จึงไม่จำเป็นต้องสูบน้ำออก และบางปีทำนาได้ครั้งเดียวทำให้มีเวลาว่างมากขึ้น ช่วงที่ว่างงานนี้เกษตรกรส่วนหนึ่งก็จะทำงานรับจ้าง แต่เกษตรกรบางคนด้วยอายุที่มากก็จะอยู่บ้านไม่ได้ทำอาชีพเสริมอะไร รายได้ในครัวเรือนก็ใช้จากเงินเก็บที่มี

“ช่วงที่น้ำท่วมบางทีไม่ท่วมสูงจนเกิดความเสียหายก็ปล่อยข้าวไว้อย่างนั้น ไม่ได้ทำอะไร ไม่ได้ออกไปทำงานอื่นทำ อยู่กินเงินเก็บไปก่อนรอน้ำลดละก็เกี่ยวข้าวทำนาต่อ จะออกไปทำงานอื่นก็ไม่รู้จะทำอะไร แก่แล้วไปรับจ้างใช้แรงอย่างคนอื่นเขาก็ไม่ไหว” (วิชัย บุญสันต์. สัมภาษณ์)

“ช่วงน้ำท่วมไม่ได้เข้านา หรือปีไหนทำแค่่นปี ก็ต้องไปหารับจ้างแถวๆนี้ ได้วันละสามร้อยก็เอา เพราะถ้าไม่ทำก็ไม่รู้จะไปเอาเงินที่ไหนใช้ เงินเก็บก็ไม่มีพอจะใช้” (สำออง แสงเดือน. สัมภาษณ์)

4.2.5 การเข้าสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ

ด้วยกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหาดสะแก ม.9 ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาแล้วเป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเกษตรจังหวัดจัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้น กลุ่มนี้จึงเป็นเหมือนกลุ่มทดลอง ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในเรื่องใด เกษตรกรกลุ่มนี้จะได้รับเรื่องก่อน แล้วหลังจากนั้นก็กระจายเรื่องไปยังเกษตรกรรายอื่นๆในหมู่บ้าน ซึ่งการเข้าช่วยเหลือและสนับสนุนจะเป็นการมาให้ความรู้ และนำโครงการมาช่วยพัฒนาศักยภาพให้แก่เกษตรกร และอื่นๆด้วย ดังนี้

1) เข้าสนับสนุนให้เกษตรกรทำมาตรฐาน GAP เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพผลผลิต และสร้างมูลค่าให้ผลผลิตได้มีราคาที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นโครงการที่สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับเกษตรตำบลลงให้ข้อมูลและสอนแนวทางปฏิบัติเพื่อเกษตรกรสามารถทำได้ ไม่ใช่เพียงแค่การลงมามอบโครงการแต่มีการติดตาม และพาทำทุกขั้นตอน

“โครงการที่สนับสนุนให้เกษตรกรทำมาตรฐาน GAP เป็นโครงการที่มึงบลงมาจากเกษตรจังหวัด เราก็เลือกที่จะลงไปหาเกษตรกรในกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนนี้ก่อน เพราะเราทำโครงการอยู่กับทางกลุ่มอยู่แล้ว และเกษตรกรในกลุ่มนี้เราก็เชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถทำได้ ไม่ใช่เป็นการเอาบลงไปสูญเสียเปล่า เวลาเราลงไปก็จะไปให้ข้อมูลก่อนว่าขั้นตอนการทำเป็นแบบไหน ต้องทำอะไรบ้าง ผลดีเป็นยังไง พอเกษตรกรเขาสนใจเราก็จะมีใบสมัครให้ ก็ถามความสมัครใจว่าใครอยากทำบ้างเราก็จะฝากเรื่องไว้ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ ว่าใครสมัครใจที่จะเข้าทำโครงการนี้กับเรา หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จากกรมการข้าวก็จะให้คำแนะนำว่าจะต้องปรับปรุงแปลงนาอย่างไรบ้าง มีเอกสารแจกว่าสารเคมีอะไรห้ามใช้บ้าง ต้องทำตามขั้นตอนอย่างไร จดบันทึกอย่างไร พาทำจนเกษตรกรเข้าใจ แต่นานๆทีก็จะมีโครงการแบบนี้เข้ามาที ต้องรองบรอโครงการ เราถึงจะลงไปพาเกษตรกรทำได้” (ปัทมา แสงงาม, สัมภาษณ์)

โดยจากการสัมภาษณ์เกษตรกรให้ความเห็นว่าที่เข้าร่วมกับโครงการนี้เพราะไม่ได้มีอะไรเสียหาย อาจจะต้องลงทุนในการปรับปรุงแปลงนาบ้าง แต่ถ้าผ่าน ข้าวได้มาตรฐานก็เป็นผลดีต่อราคาข้าวของเกษตรกรเอง

“เข้าร่วมทำ GAP เพราะว่าเห็นว่ามันเป็นผลดี เกษตรตำบลเขาก็ลงมาทำให้ก็เลยทำดีกว่าต้องไปทำเรื่องเอง นี่เขามาหาถึงที่ก็ทำเลยเพื่อราคาข้าวจะสูงขึ้น” (เกษมสันต์ มีรส, สัมภาษณ์)

2) การจัดอบรมต่างๆ สำนักงานเกษตรจังหวัดได้หาโครงการจัดอบรมให้เกษตรกรได้เพิ่มความรู้อยู่เป็นระยะ เช่น อบรมการจัดการแมลงศัตรูพืช อบรมเมล็ดพันธุ์ข้าว โครงการโรงเรียนเกษตรกร และอีกมากมาย เกษตรกรก็ให้ความร่วมมือตลอด เพราะเกษตรกรเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรเอง และยังถือเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

“เวลามีอบรมก็มาตลอด เพราะอยู่บ้านทำงานบ้านเสร็จ ก็ไม่มีอะไรทำแล้ว อยู่ว่างๆ ก็มาหาความรู้ดีกว่า บางทีเค้าก็พาไปดูแปลง แปลง จับแมลงดูแมลงก็สนุกดี มีประโยชน์ด้วย” (สำออง แสงเดือน, สัมภาษณ์)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

(Conclusion Discussion and Recommendation)

การศึกษาการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วมบ้านหาดสะแก หมู่ 9 ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วมบ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ทำนา บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ผลกระทบที่เกิดกับนาข้าวของเกษตรกรนั้น มีหลักๆอยู่ 3 เรื่อง คือ

1) พันธุ์ข้าว เมื่อก่อนเกษตรกรมีพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นข้าวขึ้นน้ำ ชื่อพันธุ์ข้าว หลวง แต่เมื่อเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ. 2554 น้ำมากะทันหันทำให้พันธุ์ข้าวขึ้นน้ำหายไป แต่ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดก็ได้มีการประสานงานเมื่อให้เกิดการวิจัยและปรับปรุงพันธุ์ขึ้นใหม่จนได้ข้าว พันธุ์ กข 45 ซึ่งเป็นข้าวที่ขึ้นน้ำเช่นกัน มีความสูงประมาณ 1 เมตร ซึ่งถือว่าเหมาะกับพื้นที่มาก เพราะพื้นที่นี้เกิดน้ำท่วมอยู่ประจำในช่วงที่ทำนาปี แต่ด้วยเมล็ดพันธุ์มีจำหน่ายในจำนวนที่จำกัด เกษตรกรบางรายจึงยังต้องใช้ข้าวพันธุ์ข้าวหลวงต่อไป เพราะเป็นข้าวที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน แต่ข้าวพันธุ์ข้าวหลวงยังไม่ได้รับการรับรองพันธุ์จึงต้องไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง แล้วพ่อค้าก็จะนำไปขายเอง ดังนั้นราคาของข้าวพันธุ์ข้าวหลวงก็จะต่ำกว่าพันธุ์กข 45 แต่ก็ไม่ได้ทำให้ขาดทุนเพียงแต่อาจจะได้รายได้น้อยกว่าเท่านั้น

2) คุณภาพน้ำ ในปัจจุบันพื้นที่ต้นน้ำมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นทำให้เมื่อเกิดน้ำท่วมคุณภาพน้ำในปัจจุบันก็อดีตจึงมีความแตกต่างกันออกไปอย่างมาก เพราะในปัจจุบันน้ำมีความปนเปื้อนสูงขึ้นเมื่อน้ำเข้าท่วมนา ซึ่งอยู่ในนาเป็นเวลานานก็จะเกิดน้ำเน่าข้าวในนาก็เกิดอาการเน่า และเกิดความเสียหาย แต่ในอดีตน้ำสามารถขังอยู่ในนาได้เป็นเวลานานเพราะน้ำมีคุณภาพดีกว่าในปัจจุบัน อีกหนึ่งผลกระทบที่มาจากน้ำคือ น้ำไหลแรง ทำให้ข้าวล้ม เกิดความเสียหายมากขึ้น

3) โรคและแมลงศัตรูพืช เมื่อน้ำลดปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชก็เกิดขึ้นบ้าง บางปีอาจจะไม่ได้เกิดรุนแรง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเหตุให้ผลผลิตเสียหาย และได้ปริมาณลดลง ซึ่งโรคส่วนใหญ่ที่เจอจะเป็นโรคขอบใบแห้ง เชื้อรา หอนอก และมีหนูนาน้ำบ้างเล็กน้อย

5.1.2 การปรับตัวของเกษตรกรหลังได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี

จากการศึกษาเกษตรกรเรียนรู้ที่จะปรับตัวในหลายด้าน ซึ่งเพื่อความอยู่รอดและเพื่อให้สามารถดำรงอยู่กับวิถีชีวิตแบบนี้ได้อย่างปกติสุข ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีการปรับตัว ดังนี้

1) พันธุ์ข้าว เกษตรกรมีการปรับมาใช้พันธุ์ข้าวที่มีการปรับปรุงพันธุ์ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ คือเป็นข้าวที่ทนต่อน้ำ มีความสูงประมาณ 1 เมตร และเป็นพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองพันธุ์ จากเดิมที่เกษตรกรได้ใช้พันธุ์ข้าวหลวงในการทำนา ซึ่งอาจมีคุณสมบัติที่คล้ายกันก็จริงแต่เป็น

ข้าวที่ยังไม่มีการรับรองพันธุ์ ทำให้จำเป็นต้องขายให้พ่อค้าคนกลาง นำไปสีขายต่อเอง ราคา ก็จะต่ำกว่าข้าวพันธุ์กข 45 แต่ด้วยข้าวพันธุ์กข 45 ยังมีจำหน่ายไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร จึงจำเป็นต้องใช้ข้าวพันธุ์นี้ เพราะมีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน

2) ช่วงเวลาการทำนา ในพื้นที่บ้านหาดสะแกนั้นถึงจะพบปัญหาหน้าท่วมอยู่เป็นประจำ แต่เกษตรกรก็ยังคงดำรงอาชีพเกษตรกรรมอยู่คงเดิม ซึ่งการปรับตัวในการทำงานหรือวิธีทำนานั้นก็ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงอะไร ยังคงมีขั้นตอนการทำงานที่คงเดิมอยู่ จะมีการปรับเปลี่ยนที่ช่วงเวลาของการทำนา ซึ่งจะเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงตามสภาพอากาศเป็นหลัก นั้นหมายความว่าเกษตรกรในพื้นที่จะสังเกตสภาพอากาศ ฝน ปริมาณน้ำในแม่น้ำ ความเค็มของน้ำว่าจะสามารถทำนาได้ช่วงไหน แล้วจึงจะตัดสินใจไถเตรียมดิน แล้วจึงรอหว่านเมล็ดพันธุ์แล้วก็ทำขั้นตอนอื่นๆ ตามลำดับไปจนถึงขั้นเก็บเกี่ยว ซึ่งเมื่อหมดนาปี เกษตรกรก็จะดูต่อไปว่าจะมีน้ำพอที่จะทำนาปรังหรือไม่ ถ้าพอเกษตรกรก็จะทำนาปรัง แต่หากไม่พอเกษตรกรก็จะทำนาได้เพียงรอบเดียวในปีนั้นๆ ซึ่งช่วงเวลาที่ทำนา หากสภาพอากาศเป็นปกติ มีฝนตกต้องตามฤดูกาลเกษตรกรก็จะทำนาตามช่วงเวลาปกติ สำหรับการทำนาปีคือเตรียมดินเดือนพฤษภาคมหลังจากนั้นก็ลงปลูกทันที มีการใส่ปุ๋ยบำรุงข้าวสองรอบและจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนธันวาคม แต่เมื่อเกษตรกรมีการปรับตัวนั้น เกษตรกรจะเลื่อนช่วงเวลาในการเตรียมดินและลงปลูกข้าวเป็นช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ลดการใส่ปุ๋ยเหลือเพียงหนึ่งรอบ และจะได้เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมกราคม ส่วนนาปรังหากเป็นการทำนาโดยปกติก็จะเริ่มเตรียมดิน ปลูกข้าวในเดือนพฤศจิกายน ใส่ปุ๋ยหนึ่งรอบ แล้วจะได้เก็บเกี่ยวในเดือนมีนาคม เมื่อมีการปรับตัวในการทำนาปรังเกษตรกรก็จะเลื่อนเวลาเตรียมดิน ปลูกข้าวในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ใส่ปุ๋ยหนึ่งรอบ และจะได้เก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน

3) การจัดการน้ำ ด้วยบ้านหาดสะแก ไม่มีพื้นที่สาธารณะประโยชน์การจะขุดอ่างกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหมู่บ้านจึงเป็นเรื่องยาก แต่ในพื้นที่ที่จะได้รับน้ำจากการผลักดันน้ำมาจากตำบลบางพลวง อำเภอ บ้านสร้าง เป็นครั้งคราว แต่ในปัจจุบันระบบการจัดการน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพลวงนั้นไม่ค่อยดีนัก จึงถูกปล่อยให้เป็นบึงธรรมชาติไป เกษตรกรในพื้นที่หมู่ 9 บางรายที่มีทุนในการจะขุดบ่อในแปลงนาของตัวเองได้ก็จะขุดไว้ แต่บางรายขุดไว้เมื่อถึงหน้าแล้งน้ำในบ่อก็จะแห้งไป บางรายเลือกที่จะไม่ขุดเพราะเมื่อขุดลงไปช่วงที่มีน้ำกร่อย น้ำในบ่อก็จะกร่อยด้วย บางรายที่ไม่มีทุนในการที่จะขุดบ่อในแปลงนาก็จะใช้แรงตัวเอง และแรงงานในครอบครัว รวมถึงการร่วมมือจากเกษตรกรรายอื่นที่มีแปลงนาติดๆกัน ขุดคลองส่งน้ำเล็กๆจากแม่น้ำปราจีนบุรีมาไว้ใช้ในแปลงนา

4) อาชีพเสริม ในช่วงระยะเวลาที่ถูกน้ำท่วม หรือระยะเวลาที่ไม่ได้ทำนาเกษตรกรบางรายมีการออกไปหารายได้เสริม หรืออาชีพเสริม ซึ่งส่วนใหญ่จะรับจ้างทั่วไป แต่ด้วยเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากแล้วก็จะไม่ทำอาชีพเสริมอะไร โดยเลือกที่จะอยู่บ้านใช้เงินเก็บสะสมของตนที่มีอยู่ในการดำรงชีวิต

5) การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ ในส่วนของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเป็นหลักเลยคือสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปราจีนบุรี และสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งการเข้ามาให้การสนับสนุนนั้นก็เกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกรเป็นหลัก อย่างเช่น การนำโครงการที่สนับสนุนให้เกษตรกรเข้าร่วมการประเมินมาตรฐาน GAP ซึ่งเกษตรกรก็ให้ความร่วมมือกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเกษตรกรมองเห็นประโยชน์ที่จะได้ตามมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาจะพบว่า การเกิดปัญหาน้ำท่วมในบางพื้นที่ ผลที่เกิดอาจจะมี ความเสียหายอยู่ เล็กน้อย แต่อาจส่งผลดีในระยะยาวได้ อย่างเช่นในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี การเกิดน้ำท่วมเป็นโอกาสที่เกษตรกรจะได้กักเก็บน้ำไว้ใช้ทำนาได้ ช่วยยืด ระยะเวลาที่จะเกิดภัยแล้งออกไปได้ ซึ่งผลกระทบที่เกษตรกรได้รับนั้นมีเพียงแค่เรื่องของคุณภาพน้ำที่ เข้าท่วมแปลงนา ความแรงของกระแส น้ำ และความเสียหายต่อพันธุ์ข้าว ส่วนในเรื่องอื่นๆ เกษตรกร ประสบจนเกิดเป็นความเคยชิน ทำให้ไม่ได้รู้สึกลำบากไปจากเดิมเท่าไรนัก ส่วนในเรื่องของการ ปรับตัวนั้นเกษตรกรก็มีการเรียนรู้การปรับตัวให้สามารถอยู่ได้อย่างปกติแล้ว เกษตรกรยังเรียนรู้การ ปรับตัวทางด้าน การเกษตรเพื่อรับมือกับปัญหาน้ำท่วมด้วย อย่างการเลือกใช้พันธุ์ข้าว เกษตรกรก็หัน มาใช้ข้าวที่มีการปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะกับพื้นที่ คือทนต่อน้ำท่วม สามารถยืดได้สูงประมาณ 1 เมตร ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับพันธุ์ดั้งเดิมที่เคยใช้ คือ ข้าวพันธุ์ขาวหลวง โดยข้าวพันธุ์นี้ที่ได้รับการ ปรับปรุงและได้รับการรับรองพันธุ์แล้ว นั่นคือ ข้าวพันธุ์ กข 45 ส่วนขั้นตอนวิธีการทำนานั้นเกษตรกร ยังคงยึดตามหลังจากทำนาเหมือนเดิม มีปรับแค่ช่วงเวลาเท่านั้น เพราะต้องสังเกตจากสภาพอากาศ ปริมาณน้ำ ฝน ว่าเหมาะที่จะเริ่มหรือยัง หากเห็นว่าเหมาะเกษตรกรก็จะเริ่มไถเตรียมดินแล้ว ดำเนินการปลูกข้าวเลย ซึ่งนั่นทำให้เห็นว่าการเกิดน้ำท่วมนั้นไม่ได้ส่งผลร้ายแรงเท่าไรต่ออาชีพการทำ นาของเกษตรกร ซึ่งนั่นยังสามารถทำให้เกษตรกรดำรงอาชีพทำนาได้ โดยที่บางรายอาจจะออกไปหา อาชีพเสริมบ้างในช่วงที่ว่างจากการทำนา แต่บางรายที่อายุมากแล้ว ไม่สามารถที่จะไปรับจ้างหรือ ทำงานอื่นๆได้ ก็จะเลือกใช้เงินสะสมที่มีอยู่ในการดำรงชีวิตเพื่อรอทำนาในรอบต่อไปอีกครั้ง นอกจากนั้นแล้วทางหน่วยงานรัฐยังช่วยทำโครงการที่จะพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในพื้นที่นี้อยู่ เรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการที่สนับสนุนในเกษตรกรเข้าร่วมการประเมินมาตรฐาน GAP และมี โครงการที่เข้ามาเสริมทักษะ ความรู้ในเรื่องของการทำนาอยู่เรื่อยๆ แล้วด้วยเกษตรกรมองเห็นถึง ประโยชน์ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐจึงทำให้อาชีพการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่นี้ มีความ ยั่งยืน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ ลานุช (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรม การปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ หากลองเปรียบเทียบกับเกษตรกรในพื้นที่บ้านหาดสะแกแล้วจะมีความแตกต่างกันอย่างมาก ในงานวิจัยของภาณุพงศ์จะ สรุปได้ว่าเกษตรกรมีการปรับตัวน้อยมาก เพราะมองว่ายังไงก็จะได้การชดเชยจากหน่วยงาน ภาครัฐ แต่เกษตรกรในหมู่บ้านหาดสะแกนั้น มีการปรับตัวโดยไม่ได้มองถึงเรื่องจะได้หรือไม่ ได้ ค่าชดเชย และในการศึกษา งานวิจัยของ ประสิทธิ์ ประคองศรี, มานะ เก่งชูวงศ์ (2551) ทำการวิจัย เรื่องรายงานผลการศึกษาเพื่อการพัฒนาเรื่องวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ประสบภวณ้ำท่วมซ้ำซาก : กรณี พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนล่าง อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด และ อ.เมือง จ.ยโสธร ก็จะสามารถนำเอาคำแนะนำของ งานวิจัยนี้ในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ในงานวิจัยที่ศึกษานั้นแนะนำให้เลี้ยงโค และปลูกพืชระยะสั้น แต่ด้วยในพื้นที่บ้านหาดสะแกนั้นในช่วงหน้าแล้งจะพบปัญหาน้ำกร่อยจึงไม่ สามารถปลูกพืชได้ จึงอาจจะต้องเปลี่ยนเป็นการส่งเสริมอาชีพทางหัตถกรรม หรืออาชีพการจักสาน หรืออื่นๆ ที่สามารถทำได้ในครัวเรือน เพราะเกษตรกรในพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่มีอายุมากแล้วหากไม่ได้ ออกไปรับจ้างการมีอาชีพนี้ไว้ทำยามว่างก็เป็นการเพิ่มรายได้เช่นกัน ซึ่งงานวิจัยนี้ยังได้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วรณัญ แก้วทอง และคณะ (2558) ที่ได้ทำการศึกษารื่องการปรับตัวในการผลิตข้าวของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชวานาหลังจากภาวะน้ำท่วมในจังหวัดสุพรรณบุรี ในเรื่องการปรับตัวของเกษตรกรในสองพื้นที่นั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือมีการปรับพื้นที่ในแปลงนา แต่แตกต่างกันที่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีปรับทำเป็นคันนาที่มีความสูงประมาณ 1 เมตร เพื่อกันน้ำไม่ให้เข้าทำลายต้นข้าว แต่เกษตรกรบ้านหาดสะแกปรับพื้นที่ด้วยการขุดบ่อกักเก็บน้ำไว้ในแปลงนา และอีกด้านที่คล้ายกัน คือ เกษตรกรไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานเช่นเดียวกันยังคงขั้นตอนการทำงานเช่นเดิม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) เกษตรกรควรเรียนรู้จากปรับปรุงที่ดิน ขุดสระไว้ในพื้นที่เพื่อที่จะใช้กักเก็บน้ำ เมื่อถึงหน้าน้ำก็สามารถลดการท่วมได้ และเมื่อถึงหน้าแล้งก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาพันธุ์ข้าว หรือปรับปรุงพันธุ์ ควรเพิ่มกำลังการผลิตข้าวพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และเป็นพันธุ์ที่มีการรับรองพันธุ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

3) การส่งเสริมอาชีพที่สามารถทำได้ในครัวเรือน เหมาะแก่อายุของเกษตรกร อย่างเช่น การจักสาน หรืองานหัตถกรรมหรืออื่นๆ เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ และการปรับตัวของเกษตรกรทั้งในเรื่องการทำงาน และอาชีพเสริม เพื่อที่เกษตรกรจะได้นำเอาวิธีการเหล่านั้นไปเป็นประโยชน์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพันธุ์ เหล่าเพชร. 2558. ประธานกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน. สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2558.
- กรมการข้าว. 2553. **แผนที่เขตศักยภาพการผลิตข้าว**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.brrd.in.th/ricemap /riceCD52 /index.php-url=detail.php®ion_id=1&province_id=25.htm. [6 พฤศจิกายน 2558].
- เกษมสันต์ มีรส. 2559. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559.
- กลุ่มสถิติการเกษตร, สำนักสถิติสังคม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. **รายงานผลเบื้องต้นสำมะโนการเกษตร พ.ศ.2556**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.fao.org/fileadmin/teplates/ess/ess_test_folder/World_Census_Agriculture/Country_info_2010/Reports/Reports_5/THA_ENG_THA_PRE_REP_2013.pdf. [21พฤศจิกายน 2558].
- กองวิจัยและพัฒนาข้าว. 2555. **พันธุ์ข้าวรับรอง ปี 2553**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://brrd.in.th/main/index.php?option=com_content&view=article&id=572%3Ard45-47-16&catid=70%3Acertification&Itemid=65. [16 มิถุนายน 2559].
- กองวิจัยและพัฒนาข้าว. 2551. **ศัตรูข้าวและการป้องกันกำจัด**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.brrd.in.th/rkb/disease%20and%20insect/index.php-file=content.php&id=120.htm>. [16 มิถุนายน 2559].
- คง จันทร์ดีวี. 2559. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559.
- ฉัตรมงคล จันทร์แจ้. 2559. สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2559.
- ชัยพร จุไร. 2559. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559.
- ชุมชนบ้านหาดสะแก. 2557. **แผนแม่บทชุมชน**
- ชูชาติ นาคน้ำ. 2552. **ผลกระทบและการฟื้นฟูหลังภาวะน้ำท่วมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง**. วิทยานิพนธ์สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปีทมา แสงงาม. 2559. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559.
- ประสิทธิ์ ประคองศรี, มานะ เก่งชูวงศ์. 2551. **รายงานผลการศึกษาเพื่อพัฒนาเรื่องวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก : กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนล่าง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดและอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร**. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเสริฐ ขำดี. 2559. สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2559.
- พิชิต สู่เพื่อน. 2558. **ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านหาดสะแก**. สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2558
- ภานุพงษ์ ลานูช. 2554. **พฤติกรรมกรปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์หลังน้ำท่วมใหญ่ปี 2554**. ปัญหาพิเศษสาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- มนูญ มีรส. 2559. สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2559.
- เมตตา ผิวซ่า. 2549. การปรับตัวของผู้ที่ประสบกับปัญหาอุทกภัยซ้ำซาก : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดสวนยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์. 2553. ขั้นตอนการทำงาน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/mor61grp11/khan-txn-kar-tha-na-1>. [22 เมษายน 2559].
- วรัญญู แก้วทอง และคณะ. 2558. “การปรับตัวในการผลิตข้าวของชาวนาหลังจากภาวะน้ำท่วมในจังหวัดสุพรรณบุรี.” วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 33(3) : 19-25.
- วิชัย บุญสันต์. 2559. สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2559
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. 2558. พื้นที่ทำการเกษตรของไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.aseanhai.nat/ewt_news.php?nid=3502&Filename=index. [6 พฤศจิกายน 2558].
- ศูนย์วิจัยข้าวขอนแก่น. 2554. ผลกระทบจากน้ำท่วมขังในนาข้าว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://kk.n.brrd.in.th/web/index.php/2011-11-02-03-40-54/95-2011-11-02-03-20-50>. [6 พฤศจิกายน 2558].
- สิริมา แทนนิล. 2556. การปรับตัวของเกษตรกรจากปัญหาการปลูกมะพร้าวในเขตอำเภอบัรบสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำออง แสงเดือน. 2559. สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2559.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ และการปรับตัวของชาวนาในพื้นที่บ้านหาด
สะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

แบบสัมภาษณ์

ปัญหาพิเศษ เรื่อง ศึกษาการปรับตัวของชานาในพื้นที่น้ำท่วม บ้านหาดสะแก

ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....

ตอนที่ 1 เรื่อง ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

1. การทำนามีขั้นตอนใดบ้าง / ใช้ข้าวพันธุ์อะไร / แต่ละขั้นตอนทำช่วงเดือนใด (ทำปฏิทินทำนา)
2. ในอดีตกับปัจจุบัน การทำนามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
3. ในพื้นที่เกิดน้ำท่วมช่วงเดือนใด / เป็นระยะเวลาประมาณที่สัปดาห์หรือกี่เดือน
4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนาข้าวมีอะไรบ้าง

ตอนที่ 2 การปรับตัวของเกษตรกรหลังการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่บ้านหาดสะแก ต.ท่างาม อ.เมือง จ. ปราจีนบุรี

1. หลังจากเกิดน้ำท่วมมีการปรับตัวอย่างไรบ้าง
2. มีการจัดการน้ำอย่างไร
3. มีอาชีพเสริมอื่นหรือไม่
4. ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างไรบ้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวมณฑนา พัฒนพานิช
วัน เดือน ปีเกิด	วันพฤหัสบดีที่ 13 มกราคม 2537
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 13/4 หมู่ 8 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 30110
ประวัติการศึกษา ประถมศึกษา	โรงเรียนกุลโน
มัธยมศึกษา	โรงเรียนพิมายวิทยา
ปริญญาตรี	กำลังศึกษาที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผลงานที่ผ่านมา	1.รางวัลเหรียญเงิน การแข่งขันโครงงานทางการเกษตร ภายใต้หัวข้อ “การปรับตัวของเกษตรกรภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ในงานประเพณี 4 จอบแห่งชาติ ครั้งที่ 33 ประจำปี 2558